SAMI SI ZAČRTAJMO POT

Ko v teh dneh pred volitvami v občinske in okrajne ljudske odbore pregledujemo naše uspehe in neuspehe v komunalnem gospodarstvu, nam to sovpada z delom pri sestavi novega, večletnega, takoimenovanega perspektivnega načrta, po katerem bomo gospodarili tudi v širšem merilu v prihodnjih petih letih. To je zahtevno, odgovorno in rekel bi tudi težko delo. Mnogo zahtevnejše je, kot pripraviti letni načrt in proračun, ki ga še vedno lahko popravimo. Urejeno je od zveznih organov, da pri sestavi načrta sodelujejo strokovnjaki vseh vrst z namenom, da se sugestije in konkretne možnosti v Jugoslaviji precenijo in vskladijo, nato pa reče odločni: tako pa naprej! Zaradi jasnosti bi omenil, da s tem načrtom ni mišljen regionalni načrt, o katerem smo v bližnji preteklosti precej govorili.

Že lani je zvezna ljudska skupščina začela sprejemati resolucije o razvoju nekaterih področij gospodarstva in javnega življenja n. pr. kmetijstva in stanovanjske graditve. Na podoben način bod razpravljali še o drugih panogah in dejavnostih. To je nov način pristopanja k reševanju problemov, ki narekuje da se posamezna področja temeljito obravnavajo in napravijo zaključki za daljše razdobje. Tudi Kongres delavskih svetov je dal v tej smeri zanimive in koristne prispevke. Naš gospodarski sistem se ustaljuje, zato lahko postavljamo dalekosežnejše načrte. Vse to pa ni naloga samo zveznih organov, temveč tudi občin in okrajev. Sprejem takih načrtov bo pomenil za občino resno obvezo, ki jo bo treba izpolniti.

Že pred časom je okraj imenoval komisijo za perspektivni plan okraja s podkomisijami za kmetijstvo, industrijo in družbeno dejavnost (zdravstvo, šolstvo in podobno). Te komisije imajo nalogo, da po posameznih dejavnostih pripravijo material in predloge. Iz tega materiala se mora videti dosedanji razvoj, ki ga lahko primerjamo s predvojnim stanjem. Tudi predlogi za vnaprej morajo biti izdelani, tako da bo mogoče vsestransko razpravljati o potrebah in možnostih. Da, o obeh straneh moramo govoriti. Ne samo pozabiti, da ni poglavitna naloga tega načrta, da se prepiramo o nečem, kar naj bi bilo, temveč o tem, kar je nujno storiti in kar bo možno! Časa bo pet let! Torej naj ne bi bilo kreganja kdo bo pobral več investicij, temveč kdo se bo boljše pripravil, da bo lahko uspel v proizvodnji, pa tudi zahteval pomoč širše skupnosti (federacije, republike). Skrbno bo treba obravnavati obstoječe možnosti in pogoje. Skupnost bo upoštevala izključno največjo rentabilnost.

Za Pomurje je posebne važnosti tudi kadrovsko vprašanje, ki bo obstojalo še dokaj časa, če ne bomo tudi tu malo bolj načrtni. Tudi agrarna prenaseljenost je ponekod trajno pereče vprašanje. Takih problemov je še več. V republiškem in zveznem merilu bodo predočeni le splošno republiški ali zvezni problemi kot posebne postavke. Vse drugo pa je odvisno od nas. Taki veliki problemi so morda le regulacije, izkoriščanje nafte in morda še kaka cesta. Ostalo bo treba najti tako rekoč med vrsticami načrtov.

Joško Slavič

POMURSKI VESTNIK

MURSKA SOBOTA, 26. SEPT. 1957
Leto IX — Štev. 38 Cena din 10.—

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA ZA POMURJE

Vsem sodelavcem in dopisnikom!

V zvezi s predvolilnimi pripravami in z samimi volitvami pozivamo vse sodelavce in dopisnike našega lista, da se udeležijo nagradnega tekmovanja glede pisanja aktualnih člankov z razprav na zborih volivcev o kandidatih, o perečih problemih, ki so predmet razprav, ter kasneje o samem poteku volitev. Pri določevanju nagrad bomo upoštevali predvsem hitrost poročanja in tehtnost vsebine člankov.

Uredništvo

Predvolilni sestanek v Slatinskem podjetju Radenci

Kot prva predpriprava za volitve v občinski zbor proizvajalcev (slatinsko podjetje v Radencih voli tri člane), je bila te dni razširjena seja, ki so se je poleg članov sindikata udeležili v lepem številu tudi zastopniki Socialistične zveze in Zveze komunistov. Predsednik sindikata je poudaril, da je od dobre izbire kandidatov, ki bodo zastopali podjetje v občinskem ljudskem odboru, odvisen tudi razvoj in napredek podjetja in družbe. Podpredsednik občine tov. Janko Strajnšak je tolmačil podroben potek izvedbe samih volitev, v kratkih obrisih pa je prikazal delo in uspehe občinskega ljudskega odbora v zadnjih letih.

Za tem so sestavili predloge za kandidate za zbor proizvajalcev. Predvolilni sestanek za zbor proizvajalcev je bil predvčerajšnjim v zdraviliški kavarni. Ika.

Kljub uspehom nismo zadovoljni

Ljutomerski občinski odbor je ob zaključku svojega dela podal poročilo o svojem delu, v katerem zajema tudi razvoj posameznih gospodarskih panog kot kmetijstva, industrije, obrti, trgovine in gostinstva.

O industriji ugotavlja poročilo, da so imeli do leta 1952 v občini tri industrijska podjetja, opravili so pa tudi poskusna kopanja v rudniku Presika. Po tem letu so se začele priprave za ustanovitev novih podjetij: Žice in Konfekcije. Leta 1955 so delovala še vsa industrijska podjetja, ki obstajajo še danes. Vrednost osnovnih sredstev je narasla iz 365 na 402 milijona dinarjev. Vendar prva cenitev osnovnih sredstev kaže, da so že močno iztrošena, ker so nekateri obrati že stari in potrebni obnove. Predvsem velja to za Tovarno usnja in opekarno. Tudi ostala podjetja še niso izgrajena in bi morala v prihodnjih letih načrtno investirati. Poročilo občine ugotavlja, da so se podjetja razvijala premalo sistematično. Kot primer za premalo perspektivno gradnjo navajajo podjetje Žica, ki je za potrebe obratovanja finansiralo gradnjo transformatorja, ki pa danes ne služi svojemu namenu.

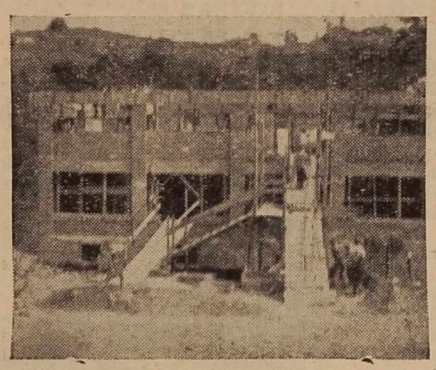

Gradnja sindikalnega doma v Presiki

Vrednost proizvodnje se je gibala po letih v ljutomerski občini: leta 1952 je znašala 192 milijona dinarjev, leta 1956 pa je narasla na 601 milijon dinarjev. **To pomeni, da je narasla po vrednosti trikratno,** če pa odbijemo povišanje cen, pa nekako 2,2-kratno. Delovna sila je v tem času narasla od 305 delavcev na 570 delavcev, zaposlenih v industriji. Ker so se večale cene surovinam, se seveda narodni dohodek ni dvigal v tem sorazmerju kot proizvodnja, vendar pa je bil povečan za 2,5-krat. Tudi dobiček se ni večal v tem sorazmerju in se je povzpel od 21 milijonov v letu 1952, na 51 milijonov v letu 1956. Ves čas so imele v poslovanju najlepše uspehe opekarne, ki so imele tudi najboljše pogoje, kot stara, že uvedena proizvodnja. Splošno lahko rečemo, pravi poročilo občine, da so bila podjetja industrijskega značaja dobra in se je skrb, s katero je občinski ljudski odbor spremljal razvoj industrije bogato obrestovala. Nekaj resnejših pretresljajev je bilo v podjetju Konfekcija.

V obrti socialističnega sektorja imajo v Ljutomeru 11 podjetij, od katerih jih je bilo 5 — to so: Agrotehnika, Simentalka, Elektron, Remont in Šiba, ustanovljenih po letu 1952. Osnovnih sredstev so obrtna podjetja posedovala v letu 1953 za okrog 80 milijonov, v letu 1956 pa za okrog 207 milijonov dinarjev. To pomeni, da se je vrednost osnovnih sredstev povečala za 2,5-krat. Osnovna sredstva obrti niso tako iztrošena kakor v industriji. V najboljšem stanju z osnovnimi sredstvi je Agroservis, ki pa svojih zmogljivosti še ni uspel v celoti izkoristiti do lanskega leta, medtem ko je letos svojo proizvodnjo mnogo izboljšal. Precej zastarelo je podjetje Mlekopromet, ki je v obrti najmočnejše in dosega tudi največ narodnega dohodka. Od leta 1952, ko je znašala proizvodnja 41 milijonov je povečalo to podjetje vrednost proizvodnje na 101 milijon dinarjev, ali 2,5-krat, izboljšalo je tudi rentabilnost. Zanimiva je primerjava proizvodnosti v industriji, ki izdeluje cenene izdelke in pa med obrtjo, ki predeluje proizvode višje vrednosti, kot na primer Simentalka in Mlekopromet. Ta primerjava nam namreč pokaže, da znaša vrednost proizvodnje na enega zaposlenega v industriji za leto 1956 1,054.000, v obrti pa 1,050.000 dinarjev, v obeh primerih enako. Iz navedenih zaključkov ne sledi, da je industrijska proizvodnja slabša kot pa bi naj bilo sorazmerje v primerjavi z obrtjo, temveč to, da je razvita le taka industrija, ki proizvaja cenene proizvode. Narodni dohodek v obrti se je povečal od 15 na 75 milijonov dinarjev od leta 1952 do 1956. To pomeni, da je obrt proizvedla nove vrednosti za približno 5-krat toliko kot pa leta 1952. Dobiček v obrti se je povečal od 8 na 17 milijonov dinarjev. Delovna sila je narasla na 350 zaposlenih, kar je 4-krat več kot leta 1952.

Čeprav številke, ki kažejo razvoj socialistične obrti, kažejo napredek, pa opozarja občinski ljudski odbor, da je treba ugotavljati tudi negativne strani v tej panogi, in sicer predvsem to, da je bilo v obrti mnogo likvidacij in da so od teh bila likvidirana obrtna podjetja predvsem zaradi kriminala in slabega gospodarjenja. Tri velika podjetja, ki so imela vse pogoje za nadaljnja obstoj, so likvidirali po krivdi odgovornih ljudi. Slabo so gospodarili v Slikoplesku, Krojaštvu in šiviljstvu, Pekarni, Čevljarstvu, Mlinu v Radoslavcih, Mizarstvu, Krojaštvu in šiviljstvu v Razkrižju, Pečarstvu v Lukavcih. Posebej velja omeniti tudi gradbeno podjetje Tempo, kjer je bil ugotovljen kriminal in malomarno gospodarjenje in je občinski odbor že večkrat izrazil svoje začudenje, da odgovorni ljudje po treh letih še niso bili kaznovani. Gospodar-

(Nadaljevanje na 5. strani)

Intervju s podpredsednikom občine M. Sobota

KARLOM LUTARJEM

Karel Lutar: »Predelovalna industrija«

O katerih kompleksnih problemih je razpravljal občinski ljudski odbor?

Po formiranju novih občin v letu 1955 in uvajanju novega komunalnega sistema je bilo treba posvetiti prvenstveno skrb utrjevanju družbenih organov občine. Nemogoče je obvladati tako široko problematiko dela, ki po sedanjih pristojnostih spada v delokrog občinskega ljudskega odbora, brez dobrega funkcioniranja svetov pri ljudskem odboru, raznih odborniških komisij in drugih organov. Ti organi dostikrat niso našli pravega torišča za svoje delo, kar ni čudno, saj niso bili izdelani nobeni programi dela niti pripravljene analize, brez česar je lahko delo samo stihijsko — brez prave perspektive za nadaljnji razvoj na vseh področjih. Najbolj so se uveljavili krajevni odbori po naših vaseh, tudi šolski odbori so našli pravo vsebino dela. V sami M. Soboti so naredili velik korak naprej hišni sveti, slabo opravljajo svojo nalogo. Druga važna skrb ljudskega odboraje bila izfoljšati kadrovski sestav upravnih organov. Pomanjkanje sposobnih in kvalificiranih uslužbencev, ki niso vedno sposobni izvrševati vseh sklepov ljudskega odbora in njegovih organov, je lahko resna ovira za dobro funkcioniranje občine in vodi v birokratizem. Stanje se je delno zboljšalo, primanjkuje pa še vedno ekonomsko razgledanih uslužbencev, ki bi bili sposobni nuditi dovolj pomoči gospodarskim organizacijam. Važna naloga, ki jo je opravil ljudski odbor, je bila sestava družbenega plana, s katerim je bila določena jasnejša investicijska politika v gospodarstvu. Izvršitev družbenega plana za prvo polletje kaže, da se gospodarske organizacije sicer počasi vendar nenehno jačajo, saj je vrednost proizvodnje porastla za preko 500.000.000 dinarjev v primeri z lanskim letom. Materialna osnova je podlaga za hitrejši vsestranski razvoj občine. Zato je bilo največ skrbi posvečeno utrditvi gospodarskih organizacij, ki jih je po številu sicer precej, njih gospodarska osnova in sedanje organizacijske oblike pa nas ne morejo zadovoljiti, kajti mnoge od njih nimajo prave perspektive za nadaljnje jačanje. Tu so bili storjeni že nekateri ukrepi, nekaj problemov je že rešenih, novi občinski ljudski odbor pa čaka na tem področju precejšnje delo. Posebno skrb bo posvetiti tistim obratom, ki naj neposredno služijo zadovoljevanju vsakodnevnih potreb potrošnikov, to je dobri organizaciji trgovske in gostinske mreže, posebno pereč je problem mesnic in nekaterih uslužnostnih obrti. Glede na pretežno kmečki značaj občine pa je bilo mogoče premalo kompleksno obravnavano vprašanje kmetijstva in dvig kmetijske proizvodnje ter uveljavljanje socialističnih odnosov na vasi, čemur bo potrebno posvetiti vso pozornost. Še vrsto vprašanj je obravnaval ljudski odbor s področja šolstva v zvezi z uvajanjem osemletnega šolanja, zdravstveno problematiko predvsem z vidika preventivne službe, socialno problematiko itd. Zelo pereče je stanovanjsko vprašanje in vrsta drugih zadev, ki so življenjskega pomena za našega delovnega človeka.

Problemi urbanizma in regionalni načrti odnosno pomanjkanje teh načrtov so ovira za hiter razvoj mesta in vasi, predvsem mesta. Kako je s tem?

Prav gotovo je pomanjkanje urbanističnega in regulacijskega načrta resna ovira za smotrnejši nadaljnji razvoj mesta, predvsem pa za ureditev nekaterih perečih komunalnih problemov. M. Sobota je in bo ostala naravno gospodarsko in kulturno središče Pomurja in zato terja nujno urejanje določenih vprašanj. Težko je iz vasi izgrajevati mesto s potrebnimi sodobnimi napravami. Tu mnogokrat naletimo na precejšnje nerazumevanje posameznikov, ki nočejo videti interesov skupnosti. Vendar je tu narejen precejšen korak naprej. Že smo pričeli z deli pri reševanju nekaterih komunalnih objektov (modernizacija cest, nova mrtvašnica, premestitev javne tehtnice, nova tržnica, izgradnja 4 štanovanjskih blokov itd.). Sklenjena je po-

(Nadaljevanje na 2. strani)

OBČINA GRAD:

VOLITVE - UGODNA PRILIKA ZA OCENO DOSEDANJEGA DELA

Pretežno hribovito področje občine Grad je obsegalo po osvoboditvi 14 krajevnih ljudskih odborov. Število se je leta 1950 znižalo na 9. Danes je v tem predelu le ena občina.

Občina Grad obsega 14 vasi s površino 7.299 ha zemlje, kjer živi 8.500 prebivalcev. Občina Grad je pretežno kmetijska, zelo gosto naseljena, brez vsake industrije, torej gospodarsko ena izmed šibkejših občin.

V družbenem upravljanju je sodelovalo na območju občine 478 državljanov. Dosedanji ljudski odbor je imel 23 odbornikov. V občinskih svetih je 53, krajevnih odborih 76, v komisijah 158, v zdravstvenih zavodih 10, v delavskih svetih 35, v zadružnih odborih 45, v prosvetnih ustanovah 78 državljanov. Ljudski odbor je imel v preteklem obdobju 22 sej. Pri svojih odločitvah je ljudski odbor upošteval predvsem predloge zborov volivcev in sklepe občinskih svetov. Seje so bile večinoma zelo živahne. V razpravi je sodelovalo povprečno polovica članov ljudskega odbora. Vse premalo pa so odborniki zagovarjali in tolmačili svo-

(Nadaljevanje na 5. strani)

V spomin na prve aretacije zavednih Polančanov l. 1941 proslavi ZB in SZDL Velika Polana v dneh od 27. do 29. septembra 1957

KRAJEVNI PRAZNIK

s sledečim programom:

Petek, dne 27. septembra 1957:
- ob 8. uri pionirski pohod po vasi, nato športna tekmovanja;
- ob 19. uri svečana akademija. Nastopa PD »Miško Kranjec« s tremi enodejankami iz NOB ter folklorna skupina PD in pionirjev.

Sobota, dne 28. septembra 1957:
- ob 8. uri otvoritev kmetijske razstave v šoli;
- celodnevno predvajanje filma: Opustošena džungla.

Nedelja, dne 29. septembra 1957:
- ob 8. uri razstava in ocenjevanje živine;
- ob 9. uri tekmovanje mladincev v odbojki;
- ob 19. uri slavnostno zborovanje pred Zadružnim domom;
- ob 14. uri gasilski nastop;
- ob 15. uri nastop obeh folklornih skupin.

Po končanem sporedu prosta zabava s srečolovom v Zadnružnem domu.

Pripravljalni odbor

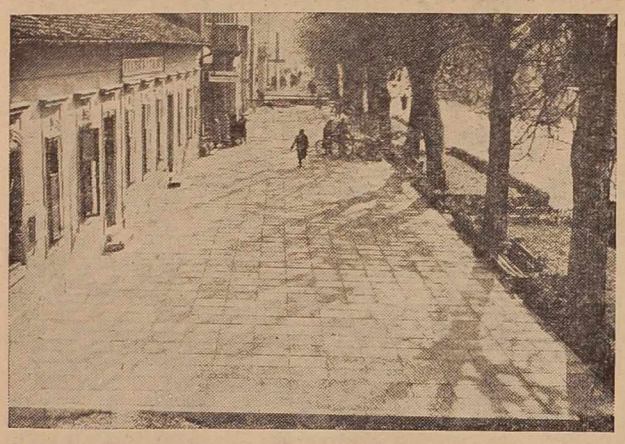

JESENSKO SONCE IN SENCE NA SOBOŠKIH ULICAH...

Kdo bo koga?

(Poučna in prepričljiva melodrama na račun odkupov)

Osebe: iste kot v Pavlihi, tudi glavni junak, samo druge volje kot tam. Godi se v bližnji in daljni preteklosti, v glavnem mestu Doline Šentflorjanske.

Režiser in glavni igralec je ena oseba.

Prvi del

Ta star: Oj le naprej, oj le naprej, da bo še kje pufov kej

Eden ta malih: Tovariš derehtar, plačati moramo Ljubljančanom, drugače ne dobimo umetnih gnojil. Tudi avto, ki smo ga naročili, bo treba plačati.

Ta Star: Jaz pa pojdem na Primorsko, če ne z drugim, pa s ta velikim avtom. Naj avto pelje, da bo veselje.

Eden ta malih: Kaj pa delavski svet in upravni odbor?

Ta Star: Men vse eno je, men vse eno je, al ga skličem al pa ne.

Eden ta malih: Revizija ugotavlja, da smo neupravičeno dajali posojila nekaterim članom kolektiva. To je kaznivo, je milijon tri sto družbenega denarja.

Ta Star: Tu se nima kdo vtikavati. Imamo delavsko samoupravljanje. 60 članov kolektiva bo izžvižgalo vsakega, ki bi nam upal to očitati, to so socialni in socialistični interesi.

Drug ta mal: S cenami gob smo šli previsoko, ne vem, če ne bo zguba kot pri inkernatki lani in letos — na milijone.

Ta Star: Komercialo vodim jaz, moramo čuvati svoj teren.

Eden ta velikih: Zakaj pa kupujete jajca v Hrvaški, tukaj pa jih Hrvati in Ptujčani. Ne vem, če ni zgube s hrvaškimi jajci.

Ta Star: Moramo povečati promet, to so notranje stvari podjetja.

Glas banke: (zelo resno). Plač ne moremo dati v celem znesku, ker imate v prvem polletju 7 milijonov preveč stroškov.

Glasovi zadrug in podjetij — upnikov:

Plačajte pufe!!!

(Nemir narašča, oglasi se pogrebni zvon, okraj in občina se posvetujeta, nastopi zadrega, razen za ta Starega).

Eden ta Velikih: Naj rešimo podjetje?

Seja: Izvedimo operacijo!

Zagrinjalo pade...

Drugi del

(Čas, neposredna preteklost, mogoče včeraj?)

Ta Star: Vse kar se trdi o našem poslovanju, ni res, mi imamo zasluge, podjetje je bilo najboljše, zmotila se je banka, zmotile so se inšpekcije, tudi inventure in vse ostalo je v redu, krivi so ta Velki.

Dolžniki podjetja v podjetju: Kaj nam pa morejo...

Ta Star: Kaj nam pa morejo...

Eden ta Velkih: Se damo garancijo.

Drug ta Velki: Spremenimo vodstvo ali pa umaknimo garancijo, gre za ta male v podjetju in izven podjetja. Za tiste, za katere je bilo podjetje ustanovljeno, se nam gre, zato bomo dali garancijo.

Ta Novi: (Pride v podjetje, je izžvižgan od dolžnikov (uslužbencev podjetja, ki imajo v podjetju svoj privatni tekoči račun), vse gre kot po žnurci, kot je predvideval ta Stari, ta Novi se jezi, ta Stari si mane roke in zapoje zopet: Kaj nam pa morejo... Začnemo z novo vižo! Pogrebni zvon se izgublja v daljavo, iz podjetja potujejo gobe, počasi tudi nergači. Pufi se plačujejo).

Ta Star: In vendar smo ga v redu vodili, tudi Galileo Galilei je na moji strani.

Množica ta malih: (se spraševje) Kdo bo koga: Občina ta Starega, Stari Novega, Novi pufe, pufi upnike, upniki dolžnike, okraj garancijo, republika pritožbo v 20 izvodih, vse to na ravno, čez polje zeleno...

Arheološka raziskovanja v Prekmurju

Okolica Lendave je že dolgo znana po posameznih arheoloških najdbah. Te nam med drugim izpričujejo tudi to, da je bila na področju Dolge vasi pri Lendavi pred nekako 2000 leti rimska naselbina. Da bi pa natanko spoznali pomen te naselbine in si obnovili sliko življenja v njej, so potrebna še dolgotrajna raziskovanja naselbine in njenih grobišč.

Pokrajinski muzej v Murski Soboti je letos začel z manjšimi izkopavanji v Dolgi vasi. Sklepi teh izkopavanj bodo vsekakor pojasnili marsikatero nejasno vprašanje glede lege in obsega naselbine in njenih grobišč brez ozira na število najdb, ki bi mogle priti pri izkopavanjih na dan.

Uprava muzeja

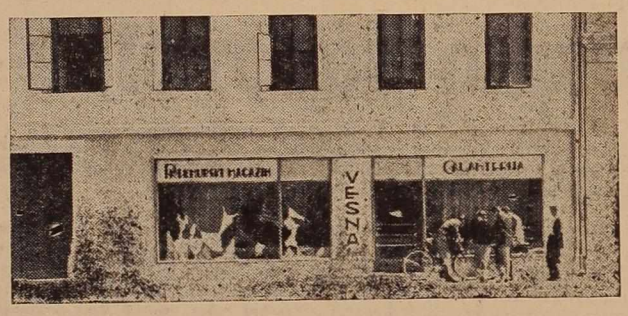

Na Titovi cesti v M. Soboti so uredili novo galanterijsko trgovino

Kako je v podjetju ‚Agromerkur'

Da bi javnosti lahko prikazali stanje, kakršno je trenutno v zadružnem trgovskem podjetju »Agromerkur« v M. Soboti, je naše uredništvo zaprosilo za pojasnilo vodstvo prisilne uprave v podjetju, ki nas je seznanilo z naslednjim:

Zaključni račun zadružnega tegovskega podjetja »Agromerkur« v M. Soboti, katerega je komisija za potrjevanje zaključnih računov zavrnila, je z ustreznimi popravki izdelan in ponovno predložen Okrajnemu LO v odobritev.

Bilanca podjetja z dne 31. decembra 1956 izkazuje izgubo v skupnem znesku din 7,815.415 din

Bilanca s stanjem dne 30. junija 1957 pa izkazuje nadaljnjo izgubo v skupnem znesku din 7,624.650 din

Izguba iz leta 1956 izguba, ki izhaja iz prejšnjih let, to je: odpis zaloge mehanične delavnice, odpis terjatev kontrahaže, odpis neobračunanih anuitet, odpis regresnega zahtevka, odpis nelikvidnih terjatev in obračunani kalo) je krita s sanacijskim kreditom, ki je bil podjetju dodeljen ob uvedbi prisilne uprave; izguba izkazana v polletni bilanci 30. junija 1957, pa bo — po dosedanjih obračunih sodeč — krita z dobičkom po stanju z dne 31. avgusta 1957 — to je v primopredajni bilanci.

Dokončno jasno sliko o premoženjskem stanju v podjetju «Agromerkur« pa bo možno dobiti šele po izvršitvi letnih inventur.

Tako vodstvo prisilne uprave v podjetju »Agromerkur«.

Iz Tajništva za gospodarstvo pri Obč. LO M. Sobota pa smo k obvestilu prisilne uprave dobili še naslednje pojasnilo:

Poslovanje v podjetju »Agromerkur« se urejuje in stanje izboljšuje. Smatramo, da ni nobenih razlogov več za kakršnokoli bojazen ali nezaupanje do podjetja, kot so to ob uvedbi prisilne uprave poskušali vnašati med prebivalstvo neodgovorni posamezniki. Že pojasnilo vodstva prisilne uprave same pa obenem dovolj jasno potrjuje upravičenost in umestnost sklepa občinskega ljudskega odbora glede uredbe prisilne uprave, ki pa jo bo Obč. LO ukinil in predal podjetje ponovno v upravljanje delovnemu kolektivu takoj, čim bo gospodarsko-finančno stanje v podjetju popolnoma jasno in razmere toliko urejene.

Z zborov volivcev v Pomurju

„Ljudskemu odboru so potrebne sveže sile"

MURSKA SOBOTA

V soboški občini je bilo do konca prejšnjega tedna deset zborov volivcev za občinski ljudski odbor in v dveh volilnih enotah za zbor proizvajalcev. Na izvršenih zborih je bilo sprejetih šest enojnih kandidatur, to je z enim kandidatom, dve z dvema in štiri s tremi predlaganimi kandidati. Med sprejetimi kandidati je tudi šest žen, mladina pa kandidira predvsem v zbor proizvajalcev, le eden v občinski ljudski odbor.

Ob prvem sklicanju nista uspela dva zbora volivcev in to predvsem zaradi neugodnega vremena in slabe priprave vaških organizacij SZDL. V M. Soboti je bilo čutiti pomanjkljivosti pri obveščanju, kar je prav tako vplivalo na udeležbo. Štirih zborov volivcev se je udeležilo nekaj nad sto volivcev, treh 70 do 80, trije pa so bili izvedeni le ob potrebni udeležbi.

Na vaških zborih volivcev je bilo precej razpravljanja o taksah in čutiti je bilo bojazen pred njihovim povečanjem ter o kooperaciji s kmetijskimi zadrugami, pri kateri prav tako vlada neka negotovost. Bilo je tudi več primerov, ko so se večletni odborniki odrekali kandidaturam in v opravičilo navajali, da zaradi dela na svojem posestvu ali slabega zdravja in starosti ne bi mogli uspešno izpolnjevati odgovornih nalog, ki jih ima ljudski odbornik. »Smatram, da sem odslužil. Ljudskemu odboru so potrebne sveže sile«, so izjavljali starejši odborniki. Iz tega je čutiti, da se ljudje dobro zavedajo dolžnosti, ki jih nalaga odborniška čast. Razumljivo pa je tudi, da je marsikomu kljub dobri volji težko prevzeti te odgovornosti, zlasti še kmetom, ki imajo vedno dovolj opravka na svojih posestvih, toda za splošni napredek in nadaljnji razvoj so potrebni zavedni in dobri ljudski odborniki, ki z žrtvovanjem svojega prostega časa največ doprinašajo skupnosti.

LENDAVA

Od 53 zborov volivcev (33 za občinski zbor in 11 za zbor proizvajalcev) v lendavski občini je bilo do konca minulega tedna opravljenih sedem zborov volivcev, v nekaterih vaseh so jih pa imeli v soboto in nedeljo. Doslej razen v Radmožancih in Genterovcih, kjer predlagajo tov. Gyerfija, ni enotnih kandidatur. Tudi osnovne organizacije SZDL so predlagale po dva kandidata in njeni predlogi niso bili nikjer zavrnjeni. Ponekod so se pojavljale težave glede sprejemanja kandidatur, ker predlagani niso hoteli pristati na predloge volivcev. Med kandidati so tudi trije mladinci in štiri žene.

V nekaterih vaseh so morali zaradi nesklepčnosti zbor preložiti. Poleg slabe priprave je tega krivo tudi nezadovoljstvo ljudi, ker imajo ponekod zbore volivcev samo ob času volitev, volivci si pa želijo, da bi se večkrat sestali in pomenili o perečih problemih. Težave nastajajo pri zborih volivcev v madžarskih vaseh, ker ni zadosti aktivistov, ki bi bili voljni in tudi sposobni predavati v madžarskem jeziku.

V Lendavi razpravljajo tudi o predvolilnem zborovanju.

LJUTOMER

V ljutomerski občini v glavnem že zaključujejo z zbori volivcev, saj so jih doslej imeli že v 18 volilnih enotah, v večini preostalih enot pa so jih imeli v nedeljo. Število kandidatov je kot drugod različno. Enojni kandidaturi sta le dve, v Ljutomeru pa imajo v eni volini enoti celo sedem kandidatov. Doslej je bilo sprejetih med kandidate tudi devet žen in trije mladinci, starih do 25 let. Ob prvem sklicanju je bilo šest nesklepčnih zborov in to predvsem zaradi proslave v Bučkovcih, na kar sklicatelji prej niso pomislili.

Na splošno je bilo razpravljanje zelo živahno in zanimivo. Pojavljala so se tudi negodovanja glede kooperacije s kmetijskimi zadrugami. Aktivnost je čutiti že pred zbori, zlasti v Križevcih, kjer žene pripravljajo celo svoj predlog za kandidaturo. V prvi polovici oktobra namerava občinski odbor SZDL sklicati tudi predvolilno zborovanje.

RADGONA

Tudi v radgonski občini so bili prejšnji teden v glavnem opravljeni zbori volivcev. 13 sprejetih kandidatur je z dvema kandidatoma in štiri s tremi. Kandidati za novi ljudski odbor so v veliki večini dobro izbrani. Ponovno so morali sklicati štiri zbore. Ob prvem sklicanju so n. pr. delavci na posestvu v Črncih menili, da jih veže samo zbor volivcev na posestvu in zato so morali drugič sklicati zbor.

Volivci so največ razpravljali o taksah, davkih in izražali tudi skrb zaradi cepljenja proti otroški paralizi, ki bo precejšnje breme za marsikatero družino, ki je številna in nima večjih dohodkov.

CANKOVA

Na zborih volivcev v cankovski občini ki jih je bilo do nedelje 10 za ObLO in 2 za zbor proizvajalcev, so bile v glavnem sprejete kandidature z dvema kandidatoma, enojnih kandidatur pa ni bilo. Volivci so največ razpravljali o domačih krajevnih problemih.

GRAD

V graški občini so bili do nedelje opravljeni trije zbori volivcev, trije in sicer v Otovcih, D. Slavečih in Kruplivniku pa niso bili sklepčni. Primerov enojnih kandidatur ni bilo. Sprejeti pa sta bili tudi 2 ženi. Slaba udeležba na zborih je bila zaradi nezadostnih priprav, saj je vse delo doslej v glavnem ležalo na ramenih občinskega aktiva, v zadnjem času pa pomagajo tudi prosvetni delavci in gasilski funkcionarji. Preostali zbori volivcev so bili sklicani za soboto in nedeljo, 6. oktobra pa nameravajo imeti predvolilno zborovanje.

PETROVCI—ŠALOVCI

Do nedelje je bilo končanih deset zborov volivcev, v Markovcih in Budincih pa se tudi ob tretjem sklicanju ni zbralo zadosti volivcev.

Osrednji problemi razpravljanja so bile takse, davki in podobno. V treh volilnih enotah so opravljeni tudi zbori proizvajalne skupine.

Omeniti je potrebno, da so predloge za kandidate pripravile skoraj povsod organizacije SZDL in da so se volivci s predlogi tudi strinjali. Kandidirata tudi dve ženi in dva mladinca.

MARTJANCI

Novi ObLO v Martjancih bo štel 21 odbornikov, ki jih bo izvolilo 18 volilnih enot. Doslej je bilo zaključenih trinajst zborov volilcev, torej ravno polovica, enako tudi zborov proizvajalcev. Na splošno so bile sprejete kandidatne liste z dvema kandidatoma, le v Bogojini z enim, ker volivci niso hoteli imeti dvojne kandidature. Med kandidati je tudi ena žena in dva mladinca. Ob prvem sklicanju niso bili sklepčni trije zbori, in to predvsem zaradi neugodnega časa.

V predvolilni dejavnosti dela 31 aktivistov, večina članov ZK, občinskega odbora SZDL, dva člana obč. komiteja LMS in drugi. Skoraj na vseh zborih sta bila tudi prisotna republiški in zvezni ljudski poslanec.

BELTINCI

V beltinski občini morajo imeti 25 zborov volivcev za oba občinska zbora, a do konca minulega tedna so jih opravili 12, za soboto in nedeljo pa so jih sklicali še 9. Zaradi slabega vremena pa je bila na štirih nezadostna udeležba. Enega zbora se je udeležilo 186 ljudi, ponekod so razpravljali tudi do polnoči. Predvolilno delo vodi občinski komite ZK skupaj z odborom SZDL.

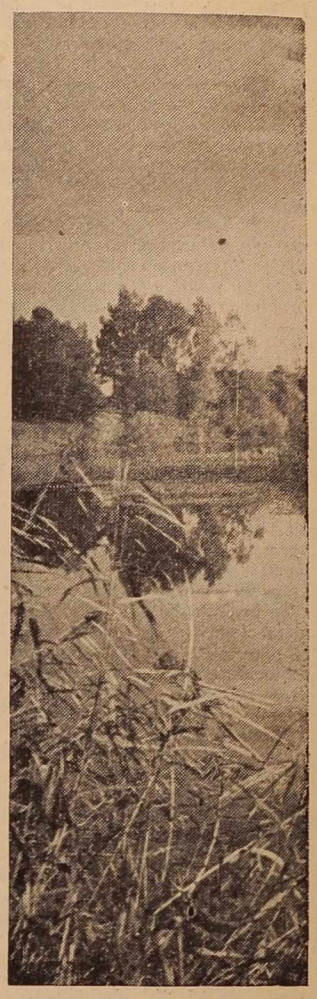

»Pa bo prišla jesen v deželo«

Enojno kandidaturo so potrdili le volivci v D. Bistrici, v ostalih krajih pa imajo več kandidatov. Med njimi ni žena, pač pa nekaj mladincev. V času občinskega praznika bo tudi predvolilno zborovanje.

VIDEM OB ŠČAVNICI

V videmski občini zaradi dela pri proslavi v Bučkovcih še niso imeli zborov volivcev, pred proslavo pa so skoraj povsod imeli množične sestanke. Organizacije SZDL so že pripravile predloge za kandidate, med katerimi so trije mladinci in nekaj žena, ki pa rade odklanjajo kandidature zaradi prevelike zaposlenosti doma.

Najprej izložba »Agromerkur«, zatem sodobno urejena trgovina in mlečna restavracija »Potrošnik«, ta mesec pa urejajo v tej ulici — kot kaže naša slika — še eno izložbo

Intervju

(Nadaljevanje s 1. strani)

godba, po kateri naj bo urbanistični in regulacijski načrt gotov do konca leta 1958. S tem bo podana osnova, da se bo lahko pristopilo k nadaljnjemu smotrnejšemu izgrajevanju mesta iz vseh vidikov, tako gospodarskega kot urbanističnega in komunalnega. Prvenstveno pa bo potrebno rešiti vprašanje kanalizacije in vodovodnega omrežja. Ravno pri reševanju teh problemov se nam bo maščevala nesmotrna gradbena politika v preteklosti.

O zborih proizvajalcev je v kmetijskem okolišu malo jasnosti. Kakšni bodo praktični odnosi zadruge : ljudski odbor z izvolitvijo in delom Zbora proizvajalcev v soboški občini?

Nove pristojnosti občin, ki se z vsakim dnem večajo, nujno zahtevajo pristojnost neposrednih proizvajalcev v delu ljudskega odbora, predvsem pri odločanju, kako z ustvarjenimi sredstvi gospodariti, da se poveča splošna gospodarska zmogljivost. Tu se je že do sedaj čutila precejšnja vrzel. Z uvedbo zborov proizvajalcev tudi pri občinskih ljudskih odborih bo prav gotovo ustvarjena večja povezanost med gospodarskimi organizacijami in občino, predvsem pa z organi delavskega samoupravljanja. Odpravljena bo miselnost, da je občina nekaj, kar samo pritiska na gospodarske organizacije in jih vidi le ob sestavljanju svojega proračuna, ne nudi pa jim nobene pomoči. Z obojestranskim razumevanjem in z neposrednim vpogledom v delo i občine i gospodarskih organizacij ter njihovih potreb, se bo stanje nujno moralo izboljšati. Prav posebno pa se bo to moralo odraziti v boljšem in neposrednejšem kontaktu s kmetijskimi zadrugami, kjer organi družbenega upravljanja doslej niso imeli skoraj nobenih stikov in povezave z občinskim odborom. In če danes toliko razpravljamo o nadaljnjem razvoju kmetijstva, o dvigu kmetijske proizvodnje in o kooperaciji kmetijskih proizvajalcev z zadrugo, je to tembolj važno in nujno.

Kaj menite o predelovalni industriji? Ali je nujno potrebna?

Menim, da je to osnovno vprašanje nadaljnjega gospodarskega dviga ne samo naše občine, temveč celotne pokrajine. Misliti na neko »veleindustrijo« bi bilo zgrešeno. Potrebno se je nasloniti na domačo surovinsko bazo in ta je tu. Treba je delati po principu, da iz malega raste veliko in ravno z ustanavljanjem in izgrajevanjem raznih obratov prehrambne industrije imamo velike možnosti, ki jih za sedaj še nismo znali izkoristiti. Gospodarsko gledano bo pa prav, če pri tem že izrabimo možnosti raznih kooperacij z nekaterimi obstoječimi industrijskimi podjetji. Ustanavljanje raznih obratov prehrambne industrije je važno iz dveh vidikov: zagotoviti plasma kmetijskih proizvodov, ki bodo pri povečani kmetijski proizvodnji prav gotovo na razpolago, drugič pa nuditi zaposlitev odvišni, predvsem ženski delovni sili. Za izvedbo tega programa je takoj pristopiti k izdelavi potrebnih elaboratov in pri tem angažirati predvsem naše kmetijske strokovnjake in kmetijske zadruge, ki naj bi prvenstveno bile investitorji v tovrstne obrate.

Kako sodite o kulturnih razmerah, dejavnosti kluba kulturnih delavcev in njihovega odnosa do problemov, na primer pokrajinsko gledališče, kulturno, zabavno življenje itd.?

Z vidika občine bi bilo težko dati oceno o kulturnih razmerah in dejavnosti kluba kulturnih delavcev, kjer je to predvsem društvena dejavnost. Menim pa, da nekatera prizadevanja kulturnih delavcev v Murski Soboti, predvsem zavzemanje za stalno gledališče v Murski Soboti, so pomembna in pozitivna in da uresničitev teh teženj v prihodnosti ni neizvedljiva, če bo potrebno razumevanje pri vseh pristojnih forumih. Tu mislim na adaptacijo stare kino dvorane v gledališče, kar bi verjetno terjalo najmanj finančnih sredstev bi pa za določeno dobo zadostovalo potrebam Sobote. O kulturno zabavnem življenje je težko govoriti, ker smo v tem največkrat navezani le na razna gostovanja, vendar so pa doma tudi precejšnja prizadevanja in bo v prihodnosti nuditi tem prizadevanjem še več podpore tako materialne kot moralne. Naš kino, za sedaj edina stalna institucija, ki bi naj nudila kulturno in zabavno razvedrilo, nas s svojim repertoarjem ne more zadovoljiti. Nujno bo, da bo poleg komercialnega efekta upošteval tudi želje obiskovalcev po dobrih filmih. Prav bo pa, da tudi obiskovalci spremenijo svoj okus, da dvorana ne bo polna samo pri raznih western filmih, temveč da jo bodo napolnili tudi ob sicer redkih dobrih filmih.

Ali želite povedati sami še o čem?

Mnogo bi bilo še povedali tako o perspektivah, kakor o neposrednih nalogah, ki stojijo pred nami. Menim pa, da bo izvedba vseh načrtov izvedljiva ob naraščanju materialne osnove, ob nenehnem utrjevanju naših gospodarskih organizacij, za kar bo pa porok kadrovsko dobro izbran bodoči občinski ljudski odbor. Zato naj volivci na bodočih volitvah dobro opravijo svojo dolžnost.

V. Siree

Ljudska volja prihaja na zborih volivcev popolnoma do veljave

V nove občinske ljudske odbore bomo v okraju izvolili 420 novih odbornikov. V predvolilni kampanji so občinski in vaški odbori Socialistične zveze delovnih ljudi analizirali delo dosedanjih odborov in delo poedinh odbornikov. Marsikje je SZDL ugotovila, da poedini odborniki svojih nalog niso izvrševali tako kot bi bilo potrebno, obenem pa videla vse one odbornike, ki bi zaslužili, da se jih ponovno predloži zborom volivcev. SZDL je za novih 420 odbornikov predložila preko 800 kadidatov, da jih zbor volivcev pretrese, spremeni predloge SZDL ali jih dopolni. Značilno je, da je SZDL za nekatere odbornike predvidevala le enega kandidata, je pa zbor volivcev v večini primerov kandidiral več ljudi, kar je popolnoma pravilno, če je ta želja volivcev čista in iskrena, da izbirajo take odbornike, ki bodo koristili skupnosti, ki jim je na tem, da se krepe naše občine, da se razvija naše socialistično gospodarstvo na vasi, da se utrjujejo naši družbeni upravni organi.

Neki poedinci so na zborih volivcev oporekali SZDL, kaj ima ona opraviti z volitvami, kakšno pravico ima predlagati kandidate itd. **Taki pojavi zelo pozorno kažejo, kaj nosilci takih parol zasledujejo. Njim je SZDL kot množična politična organizacija trn v peti, ker se boje, da bi SZDL pred volivci razkrila in povedala njihove nečedne namene. Nosilci takih parol nimajo čiste vesti. Predvsem sami niso člani SZDL, jih žuli še kakšna stvar iz časa okupacije ali pa so si danes na račun skupnosti in na račun drugih državljanov okoriščali tako ali drugače. Taki ljudje ne žele čiste vode, njim je ljubša kalna voda, ker se v njej da bolje ribariti brez kontrole. Vsi ljudje naj vedo, da je in bo SZDL vodila računa, kako so doslej in kako bodo v bodoče delali ljudski odbori; da bo vodila računa, kakšni ljudje bodo izvoljeni v naše lokalne organe oblasti; bo skrbela, da bodo zastopani v njej vsi sloji našega delovnega ljudstva:** naši kmetje in delavci, pa naši prosvetni, zdravstveni in gospodarski strokovnjaki, da bo več mladine in žena v ljudskih odborih, kakor jih je bilo doslej. Zdi se, da je SZDL pri predlogih za žene in mladino šla še vedno preozko, da naši najbolj napredni kraji, mesta in vasi radi sprejemajo ženske in mladinske kandidate. Kjer je SZDL predloge kandidatov razpravljala na množičnem svojem sestanku, je te predloge osvojil tudi zbor volivcev, tam pa, kjer je predlog kandidatov v »imenu« SZDL predlagal ozek krog ljudi ni čudno, da so zbori volivcev te predloge spreminjali in neredko našli tudi boljše kandidate. In tako je prav. Da je vsem jasno: SZDL ima dolžnost in pravico, da skrbi za pravilni sestav novih občinskih ljudskih odborov, ima dolžnost in pravico, da nastopa kot organizirana politična sila s svojimi kandidati na zborih volivcev, da tam zagovarja svoje predloge, **a zbor volivcev je suveren, popolnoma samostojen, da o teh predlogih in novih predlogih razpravlja in odloča.** V tem je bistvo organizirane demokracije, a socialistična demokracija je taka demokracija, ki z neko anarhijo, kar bi poedinci radi vnesli v predvolilno delo, nima ničesar skupnega, ker je taka anarhija škodljiva v našem družbenem življenju. V tistih primerih pa, kjer je Socialistična zveza predvidevala kandidate v eni osebi in se je zbor volivcev spontano izjavil, da temu kandidatu ni treba še sokandidatov, pa mislim, da naša demokracija prav nič ni porušena, narobe, prišla je do izraza volja ljudi.

Imamo pa tudi nekaj primerov, kjer izbrani kandidati ne sprejemajo kandidature. Vzrokov za tako odklanjanje kandidatur je več. Gotovo je razumljivo, da kandidat odkloni kandidaturo, če vidi, da ga je kakšna grupica volivcev skušala izigrati proti drugemu kandidatu; razumljivo je odklanjanje kandidature iz zdravstvenih razlogov. Negativno pa je odklanjanje kandidature iz neke komodnosti in oportunizma. Ob vsem tem pa je eno glavno: Naše občine se še vedno niso dovolj približale državljanom, da bi ti dojeli pomen novih občin, da bi ti začutili vlogo občin in s tem svojo obvezo ob zaupanju volivcev tudi sprejmejo.

Nekam čudni so pojavi nesklepčnosti zborov volivcev. Vzrokov nesklepčnosti je več. Osnovna in glavna sta pa vendarle dva: slabo obveščanje volivcev o zboru in pa neprimeren čas sklicanja zbora, ko imajo volivci nujno delo na polju ali pa v času, ko so v kraju druge prireditve. Krivdo za to nosi občinski odbor SZDL, ker o tem ne vodi dovolj računa.

Menim pa, da so zbori volivcev neredko nesklepčni tudi zaradi tega, ker so občinski odbori morda prenapeli predvolilne sestanke in so se ljudje naveličali v kratkem razmahu se udeleževati teh sestankov posebno še, če sestanki vsebinsko niso dobro pripravljeni.

Ne smemo pa tudi mimo vzrokov slabe udeležbe zborov volivcev, ki so morda tudi v tem, da je vse doslej bilo politično delo na vasi in na terenu slabo in so ljudje gluhi za javne politične probleme. Tudi tu je en vzrok, katerega krivdo nosi občinsko vodstvo, tako SZDL kot ljudski odbor oz. odborniki ljudskega odbora. Predvolilna dejavnost peša tam, kjer se sedanji ljudski odbor ne zanima za predvolilno delo n. pr. Lendava in vso breme leži na ramenih občinskih odborov SZDL. Kjer pa so potekale priprave v redu, kjer se je o delu LO v sedanjih dveh letih na zborih volivcev redno razpravljalo, kjer so bili volivci obveščeni o delu LO, kjer so v predvolilnem času izvršili analizo uspehov in neuspehov dela LO, kjer so razpravljali o delu odbornikov in kjer sta občinski ljudski odbor in občinski odbor SZDL sodelovala, da so volivci pravočasno obveščeni o problemih občine, tam tudi ni vprašanje udeležbe na zborih volivcev n. pr. Beltinci, Ljutomer, Videm itd.

V par dneh bodo vložene kandidature za občinski zbor obč. ljudskega odbora, teden kasneje za zbor proizvajalcev obč. LO, a s tem delo SZDL še ni končano. Naloga SZDL po postavljenih kandidaturah je, da kandidati prihajajo odslej na vaške množične sestanke in z volivci razpravljajo o bodočih nalogah obč. LO, o naši gospodarski in družbeni politiki nasploh, da se volivci seznanjajo o uspehih naše zunanje politike, ki ima svoje korenine v naših notranjih uspehih. O vsem tem se je treba z našimi volivci pogovoriti in iz tega izluščiti osnovne naloge novega ljudskega odbora. Nekatere občine predvidevajo tudi večja zborovanja pred volitvami. Tako sta sklenili občini Grad in Beltinci, da bosta imeli predvolilna zborovanja 6. oktobra, občina M. Sobota, Lendava, Ljutomer in Radgona pa 13. oktobra.

Tudi ob teh volitvah kaže naša pomurska dežela polno politično zrelost ob manjših nevšečnostih. To so pa slabosti subjektivnega značaja in bodo volivci Pomurja 20. oz. 26. in 27. oktobra pokazali ponovno svojo politično zavest, ko bodo dali svoje glasove za kandidate, ki so jih postavili sami na zborih volivcev za nove obč. LO.

Volitve same bodo ob polni udeležbi naših zavednih ljudi obračunali z vsemi anarhisti, izkoriščevalci, in z nezdravimi stremuhi, ki so tu in tam skušali pristaviti svoj piskrček na zborih volivcev in razbijati enotnost volje državljanov pri izbiri dobrih delovnih in pozitivnih kandidatov v nove odbore naše ljudske oblasti.

NOVI ODNOSI PRI DELU ZAHTEVAJO TUDI NOVO KULTURO

Med številnimi letošnjimi razpravami na raznih sestankih in posvetovanjih o nadaljnjem gospodarskem razvoju, prav posebej pa še o kooperaciji med posameznimi kmetovalci in kmetijskimi zadrugami, je tudi kulturno in prosvetno delo dobilo večji pomen in bilo upoštevano kot enakopraven činitelj pri gospodarskem razvoju in v borbi za lepšę življenje. Jasno je postalo, da sprememba družbenih in delovnih odnosov zahteva tudi nove ljudi, ki bodo pozitivno gledali na socialistični razvoj potrebno razgledanost in izobrazbo, kajti le tako bodo zmožni izpolnjevati številne naloge v korist širše skupnosti.

Pri tem prevzgajanju ljudi pa se ne moremo zadovoljiti z nesistematičnim in stihijskim prosvetnim delom, kakršnega smo lahko zasledovali v minulih letih, ko so razna društva in organizacije prirejale predavanja, tečaje idr. To delo poleg nenačrtnosti ni bilo niti koordinirano niti ni v polni meri upoštevilo stvarnih potreb ljudi niti posebnih nalog občin. Pogrešan je bil tudi poseben organ, ki bi vodil kulturno in prosvetno delo, povezoval posamezna društva in jih tudi usmerjal. To potrebo je bilo čutiti zlasti ob reorganizaciji občin, ko se je pojavilo celo mnenje, da društva ne bodo potrebna, a ob vedno večjem samoupravljanju čutimo, da pomen društev raste. Zato so bili pri občinskih ljudskih odborih formirani sveti za prosveto in kulturo, toda v večini občin niso razumeli njihovih nalog in zato so jih radi združevali s sveti za šolstvo. Doslej se sveti tudi niso uveljavili kot idejni usmerjevalci celotnega kulturnega in prosvetnega dela v občini, te vloge niti niso razumeli, ampak so se ves čas izgubljali v nejasnosti, kaj delati. Niso se znašli niti učitelji, ki večinoma sestavljajo te svete, še manj pa kmetje in drugi. Ko je okrajni svet za prosveto in kulturo to delo na zadnji seji analiziral, je tudi ugotovil na osnovi tega, da so bili premalo samostojni in samoiniciativni ter da večje kulturne in prosvetne akcije v takem stanju tudi ne bi mogli izvesti.

Sedaj, v začetku kulturne sezone, pripravljajo mnoga društva za zimski čas razne kulturne prireditve. Pri tem delu so navezana zgolj na svoje moči, kajti sporičo predvolilne dejavnosti in poteka mandatnih dob ljudskim odbornikom so se sveti kar razšli. Toda spričo potreb jih ta dejstva ne bi smela zmesti, ker bo v prihodnjih mesecih začelo z delom tudi neprimerno večje število kmetijsko gospodarskih šol, v mnogih vaseh bodo razni tečaji in pri tem je potrebna načrtnost in poprejšnja pripravljenost tako glede izbire časa kakor tudi programov.

Poleg prosvetnega dela ne smemo zanemarjati kulturno-umetniškega, ki prav tako pomaga pri spoznavanju človeka in opravlja vzgojno vlogo. Potrebno je, da se ta dejavnost razvija z moralnimi kriteriji, ki so v skladu s socialističnimi težnjami. Zamislimo si samo, da bi občinski sveti znali pravilno povezati kulturno-umetniška društva in sploh dejavnost na tem področju, kako lahko bi potem z medsebojnimi gostovanji društev poživili kulturno delo v občini!

Občinski sveti bi morali nasploh aktivizirati delo vseh društev tako pri neposrednem kulturno prosvetnem delu, kakor tudi ob skrbi za dostojno praznovanje raznih občinskih praznikov. Poskrbeti pa je potrebno, da bodo svete sestavljali razgledani ljudje, ki bodo sposobni te zahteve tudi izpolnjevati. Na to morajo misliti novi občinski ljudski odbori, ko bodo izbirali ljudi za nove svete.

Š. B.

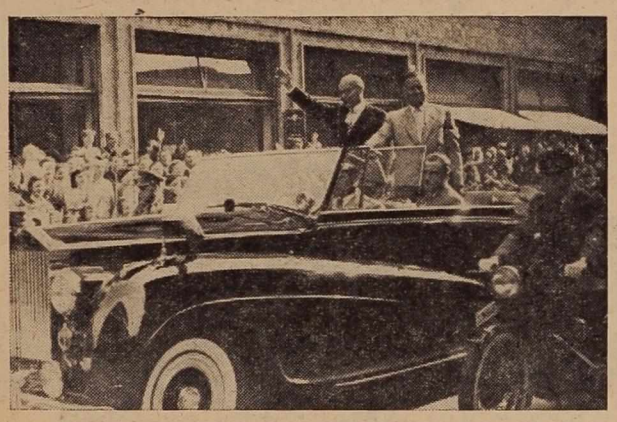

Z NEDAVNEGA OBISKA POLJSKE PARTIJSKE IN VLADNE DELEGACIJE. SEKRETARJA ZDRUŽENE POLJSKE DELAVSKE PARTIJE, PREDSEDNIKA MARŠALA TITA IN TOV. MIHA MARINKA SO S CVETJEM IN RADOSTNIMI VZKLIKI POZDRAVILI TUDI LJUBLJANČANI.

Pred proslavami obletnice oktobrske revolucije

Pred dnevi je imela komisija OO SZDL za proslavo 40-letnice Oktobrske revolucije sestanek, na katerem je sestavila tudi okviren program priprav za prireditve in slavnostne proslave, ki se bodo vrstile od srede oktobra do druge polovice novembra. Glavne proslave bodo v obliki akademij v občinskih središčih in to na predvečer obletnice. Pri občinskih odborih SZDL so tudi sestavljene posebne komisije, ki bodo skrbele za proslave in tudi potrebno kvaliteto, predvsem pa za to, da bodo ljudje dobili pravilno predstavo o pomenu oktobrske revolucije za delavsko gibanje in razvoj socialistične družbe.

V začetku oktobra bo v Murski Soboti poseben seminar za ljudi, ki bodo potem kot predavatelji obiskovali delovne kolektive, sindikalne organizacije ali pa sodelovali pri akademijah. V začetku julija je že bil podoben seminar v Ljubljani, na katerega so pa le nekatere naše občine poslale svoje zastopnike.

V našem okraju v katerega je tudi segel val oktobrskih dogajanj, bo poseben poudarek posvečen Rdeči revoluciji v Prekmurju v začetku 1919. leta, ki še tudi ni zgodovinsko obdelana in je potrebno zbrati še precej gradiva. Prava obletnica Oktobrske revolucije pa nam nudi to priložnost, da lahko zberemo spomine tistih, ki so te dogodke neposredno doživljali.

Okrajni odbor SZDL je tudi naročil nekaj filmov, ki obravnavajo dogajanje v oktobru in jih bodo v času proslavljanja prikazovala naša kinopodjetja, organizirane pa bodo tudi posebne predstave za šolsko mladino. Predvidena so tudi razna gostovanja umetniških skupin.

Pomen VI. mladinskega kongresa

V začetku prejšnjega tedna je v Celju zaključil z delom VI. kongres Ljudske mladine Slovenije, ki se ga je udeležilo tudi 16 delegatov iz Pomurja. V tej zvezi smo se obrnili na predsednika OK LMS tov. Ludvika Pleterška z vprašanjem, v čem vidi izredni pomen kongresa?

»Pomen kongresa je predvsem v tem, da je poudaril vlogo in naloge Ljudske mladine Slovenije v sedanji stopnji družbenega razvoja in to predvsem v čedalje večjem samoupravljanju. Skozi celotno delo se je kakor rdeča nit vlekla ugotovitev, da mladina pri tem razvoju ni in niti ne more biti odsotna, da je aktivna, vendar pa je potrebna še večja aktivnost. Ugotovljeno je bilo, da je bila mladina deležna pomoči in pozornosti raznih množičnih organizacij, toda še ne v zadostni meri. Zato je tudi ena izmed bodočih nalog organizacije, da začne razbijati ponekod še ustaljeno konservativno mnenje, da je najboljše, pustiti mladino ob strani vseh dogajanj. Potrebno pa je prav nasprotno: mladino čedalje bolj vključevati v to dogajanje.«

Glede tega smo ga tudi povprašali, kake neposredne izkušnje in napotke za bodoče delo so prinesli delegati s kongresa?

»Osnovna naloga je v aktivizaciji mladine in nadaljevanje ter razvijanje dela v skladu s splošnimi ugotovitvami kongresa, ki sem jih prej navedel.«

ZADNJA VEST...

„Partizan" • „Nafta" Rakičan • Lendava 1:1

Prejšnjo nedeljo se je pričelo tekmovanje v mariborski podzvezni nogometni ligi. V tem tekmovanju nas zastopajo iz Pomurja tri moštva: »Sobota«, »Nafta« iz Lendave, in »Partizan« iz Rakičana.

V I. kolu so Rakičanci zasluženo osvojili prvo točko proti renomiranemu moštvu »Nafte«. Igra je bila vseskozi hitra in borbena. Za tak uspeh Rakičana so zasluženi prav vsi, posebno pa moramo pohvaliti srednjega krilca tov. Bakana in kakor izgleda ni več daleč čas, ko bo ta nadebudni mladenič v Pomurju srednji krilec št. 1.

Da ta uspeh Rakičana ni bil slučajen, nam potrjuje tudi dejstvo, da je to moštvo igralo predzadnjo nedeljo z nogometnim moštvom NK »Sobote« 3:3; torej moštvom, ki se vsekakor poteguje za eno izmed prvih mest.

Vsi ljubitelji okroglega usnja želimo temu mlademu moštvu še mnogo uspehov.

V naših beležkah o novih knjigah smo doslej v glavnem poročali le o knjigah za odrasle in zato ne bo napak, če danes seznanimo bralce tudi z mladinskimi knjigami, ki jih izdaja založba Mladinska knjiga v Ljubljani.

MUNRO LEAF:
ZGODBA O FERDINANDU

»Munro Leaf: Zgodba o Ferdinandu — moderna pravljica o miroljubnem bikcu je opremljena s številnimi celostranskimi podobami Roberta Lawsona. Slikanica Ferdinand je prevedena v vse svetovne jezike in jo poznajo otroške povojne generacije vsega kulturnega sveta ...«

Citirano poročilo je iz prospekta založbe in je v njem v glavnem povedano vse, vendar ne bo odveč, če dodam še nekaj besed: Knjiga je namenjena najmlajšim bralcem, ki so šele spoznali abecedo in skrivnost branja. Ilustracij je več kot teksta, kar naredi pri otrocih v teh letih knjigo še bolj privlačno. Žal pa knjiga zaradi zgodbe same (španske bikoborbe) ter mnogih tujih besed (plutovec, arena, matadorji) verjetno ne bo deležna med najmlajšimi bralci takega sprejema, kot ga je doživela drugod. Zgodbo je našemu otroku tuja in če se bo malčkom kljub temu prikupila, bo to le zaradi odličnih ilustracij. Knjigo je prevedel Janez Gradišnik.

A. A. MILNE: MEDVED PU

Pravljična zgodba »Medved Pu«, ki jo je napisal pri nas še nepoznani angleški pisatelj Alan Alexander Milne, poslovenila pa Majda Stanovnik, si bo brez dvoma pridobila vrsto navdušenih mladih bralcev. Kakor izvemo iz spremne besede, je »Medved Pu« ena najbolj branih otroških knjig v Angliji, saj so jo doslej natisnili že šestinštiridesetkrat. To ni nič čudnega, saj je zgodba o medvedu Puju in njegovih prijateljih Pujsku, Sivčku, Sovi, Zajčku, Kengi in malem Ruju polna domislekov, šegavosti in prisrčnosti. Ob njej se bodo prijetno zabavali tudi odrasli bralci, ki vedo ceniti humor ter kvalitetno literarno delo. Knjigo krasijo številne originalne ilustracije Ernesta M. Sheparda.

ZINKEN HOPP: ČARODEJNA KREDA

Kot prvi zvezek popularne mladinske knjižne zbirke Sinji galeb je pred dnevi izšla moderna pravljica »Čarodejna kreda«, delo Norvežanke Zinken Hopp, v solidnem prevodu Janeza Gradišnika.

Zgodba sama je kaj preprosta: Deček Jon najde čarodejno kredo, ki jo je izgubila čarovnica gospa Morsen. Kreda ima to lastnost, da oživi vsaka slika, ki jo deček z njo nariše. Nevede si deček nariše pajaca Sofusa, ki je odslej njegov stalni spremljevalec in skupno z njim doživi vrsto zanimivih dogodivščin.

Knjiga je pisana izredno zanimivo, duhovito in lahkotno. Tudi nov način pripovedovanja bo mladega bralca pritegnil, navdušile pa ga bodo tudi originalne norveške ilustracije, ki so enakovredne tekstu.

JENS HAGERUP: LAPONKA JUVI

»Laponka Juvi« je zgodba o deklici z daljnega severa, ki v mladosti izgubi starše in se mora sama prebijati skozi življenje. S čredo severnih jelenov, edinim premoženjem Laponcev potuje iz kraja v kraj in s trdo borbo z življenjem dozori v dekle, v katero se celo zaljubi norveški poročnik. Toda deklica vzljubi Arne Vaido in z njegovo pomočjo reši svojega po nedolžnem zaprtega očeta iz ječe.

Knjiga je kakor nalašč za doraščajočo mladino, saj razen zgodbe same spozna še življenje laponskega ljudstva, njegovo borbo z naravo, običaje ter čudovito daljno pokrajino, ki jo je pisatelj opisal z vso ljubeznijo.

Knjigo je prevedla Vera Remic.

SIMON JENKO: IZBRANO DELO

V simpatični zbirki Kondor, ki jo izdaja Mladinska knjiga za potrebe gimnazijske mladine, so izšla »Izbrana dela« Simona Jenka. Knjigo je uredil France Bernik in ji napisal tudi spremno besedo. Pesmi so smotrno razdeljene. V posebnem ciklu so ljubezenske pesmi, sledijo pesmi o naravi, ter satirične in domoljubne pesmi. Knjigo zaključuje Jenkovo najboljše prozno delo »Jepršk učitelj«.

Pisati o pesniški vrednoti Jenkove lirike se mi zdi nepotrebno, saj jo pozna vsak ljubitelj slovenske vezane besede. Prepričan sem, da ima pesnik Sorškega polja mnogo ljubiteljev, ne samo med dijaško mladino, in tako knjiga najbrž ne bo samevala na knjižnih policah naših knjigarn, posebno še, ker po vojni nismo dobili še nobenega izbora Jenkovih pesmi. Knjigo prijetno oživljajo reprodukcije del bratov Šubicev.

FRAN LEVSTIK: NAJDIHOJCA

Fran Levstik ni znan naši mladini samo po svojem mojstrskem delu »Martin Krpan«, temveč tudi po svojih otroških pesmih. V izboru Marje Boršnikove, so po vojni že drugič izšle Levstikove otroške pesmi pod naslovom »Najdihojca«. Tudi tokrat so številne ilustracije delo slikarja Franceta Miheliča, vendar se od prve izdaje razlikujejo v toliko, da so sedanje ilustracije dvobarvne, kar bo knjigo še bolj približalo mladim bralcem.

Pogovor o Filovskih „kopačih"

Filovski lončar na sejmišču

V FILOVCIH SO DOMA LONČARJI. V STREHOVCIH SO ZIDARJI. V TURNIŠČU PA ČEVLJARJI. V HOTIZI IN SPLOH LENDAVSKI OKOLICI SO V VEČIH VASEH UDOMAČILI PLETENJE CEKARJEV. PO NASEM PRELEPEM GORIČKEM PLETEJO KOŠARE. MARSIKJE SO ŠE TUDI TKALKE — IN MNOGO HIŠ JE ŠE VEDNO OPREMLJENIH IZKLJUČNO Z DOMAČIM PLATNOM. VSE TO SODI V DOMAČO OBRT, KI PA ŽE OPAZNO IZUMIRA. NAJBOLJ OHRANJENA JE IN JE LAHKO ŠE LONČARSTVO, KI PA TUDI POTREBUJE POMLADITVE, KOMERCIALIZACIJO IN ORGANIZIRANOST PROIZVODNJE. DOMAČA OBRT LAHO POMENI POMEMBNO POSTAVKO V NARODNEM DOHODKU POMURJA, ČE SE HOČEMO ZANJO ZAVZETI TAKO, KOT JE BILO PREDVIDENO V RAZPRAVI O LETOŠNJIH DRUŽBENIH PLANIH.

POGOVOR

Sonce je že sililo v koruzo in zadnje čebele so zapuščale drhtečo ajdo. Dan se je obrnil presenetljivo naglo. Računal sem, da bom opravil v dveh urah. Pa kaj, ko so filovski lončarji tako prijazni. Pogovor z njimi teče gladko in lahko kot »šajba na kolbari«. Kljub vsemu so vedri in dobre volje. Kljub vsemu pravim, kajti imeli bi biti zakaj čemerni. Ni več tistih časov, ko so s sejma s praznim vozom pridrdrali, da so se kravam parklji zatikali v repove.

Ko sem zjutraj odrinil plot pri prvem filovskem »blatnem« mojstru, se mi je kar samo smejalo. Polno dvorišče svežih vrčev, loncev in »kropnjekov«. Potemtakem je mojster doma in še pri delu povrh. Toda zmotil sem se. Žive duše ni bilo doma. Stopim k drugi hiši. Prizor isti, uspeh pa nič boljši. Pogledam v hlev. Tudi repov ni doma. Torej so vsi skupaj na polju. K tretjemu lončarju stopam pripravljen na oni znani poduk, da v tretje gre rado. Zopet polno dvorišče vrčev in loncev in zopet nikogar nikjer. Sklenem počakati. S prevrženega škafa ogledujem armado vrčev in loncev, ki so lepo v vrstah izpostavljeni soncu. Sto osemdeset jih naštejem. Tedaj pricaplja čez dvorišče svetlolas otrok v srajčki in s svečko pod nosom. Široko me pogleda, se obrne in jo ves nesrečen ucvre proti sadovnjaku. Stopim za njim. V sadovnjaku se ob glinasti kopi sklanja otrokova mati in lomi veje ter jih meče skozi odprtino v kopo. Ko me opazi, se presenečena vzravna. Otroka vzame v naročje in mala Dragica je v hipu potolažena.

Prijazna žena se čudi, da me njihovo blatno delo tako zanima, ko je vendar vsak vaščan mnenja, da je to »grda packarija«, kakršne se do hude sile ne bi hotel lotiti. In potem hiti razlagat: v ponedeljek je v Turnišču »sénje« in do takrat mora biti nažgane dovolj lončenine. Mož je s kravami v »hrastji«, kjer nakapa ilovico, ona pa da suši »péč« za »žgánje«. Že dva dni se suši in do večera mora biti peč nared. »Tako je navadno. Ko sejem že trka na vrata, se lončar šele odtrga od poljskega dela, zapreže krave pa hajd po ilovico. Pa ni vsako blato prida, čeprav je filovsko. Tudi uro daleč je treba ponj. Navadno paberkujejo po »žilah«, kjer sta kopala že dedek in pradedek. Do pet metrov globoko je treba po sivo, mastno ilovico. Včasih se »žila« maščuje in zasuje blatne kopače. Pa jih je navadno več in srečno izpulijo iz blata. »To je vrajže delo«, zatrdi prijazna Rozika. Že dolgo je tega, kar je vzela lončarja. Zvesto mu pomaga lončariti in že čez leto se jima bo pridružila mala Dragica. Takrat bo že zmogla vrč in to je veliko, kajti stokrat ga je treba prenesti, predno se odpelje na sejem.

Odolga in neprijetna je pot blatnega zametka, ki konča v peči. Domov pripeljano ilovico je treba najprej obdelati. S »strükom« jo trikrat razrežejo, da ne ostane niti grudica. Potem sede lončar na »kolbár«, glino zvalja v klobčič, z boso nogo požene »šájbo« in na »šájbici« začne pod občutljivimi prsti rasti posoda najrazličnejših oblik s prečudnimi imeni. Pri tem se mojster poslužuje »krpice« s katero pritiska ob mehko glino, da gladka kipi v čudovite oblike. S trioglato »glažojno« brusi in če je treba, odvzame tanke plasti gline, da se ta razrase v fine tenke stene trebušastega lonca ali vitkega vrča. Še »pomáč« v roko, črta, dve in lonec je opasan z lepo rumeno progo. In če je mojster dobre volje se poigra še s »špico«. Z njo vtisne pod ali nad rumeno progo črtice ali pike. Tako ozaljšan lonec ima mnogo več upanja, da ga na sejmu zasnubi gospodinja, kakor pa ubogi sajasti črnuh, ki mu moderna doba odreka sleherno veljavo. Še pri svinjah nima revež več kaj opraviti.

Toda Roziko čaka na dvorišču 180 vrčev in loncev. Vse je treba, predno bodo šli v peč, z mokro cunjo zbrisati in jih nato z dlanjo »zvoščiti«, da se lepo svetijo. Taki so potem lepši in trpežnejši.

Ko dobronamerno vzdihnem po močnejšem soncu, ki bi hitro porušilo to armado surovih loncev, mi Rozika prizanesljivo razloži, da jih medlo jesensko sonce idealno suši, sicer bi jim morali iskati sence. Edino tako posušeni v peči vzdržijo silno vročino in ne pokajo.

Kar v smeh je bušila pridna lončarka, ko sem ji omenil, da razen vrčev in loncev ne vidim druge posode. Saj nisem mislil podvomiti ... Pa bilo je prepozno. Rozika odloži na pol »zvoščen« vrč in izgine v hišo. Čez čas zaslišim čudno klopotanje in pri vratih se pojavi ustrežljiva lončarka s celo grmado najrazličnejše lončene posode. Razstavlja jo okrog sebe in govori: To je »zibel« ali »zibica«, to »bidračа«, tisto so »tepsije za rétaše«, to je »veliki kropnjek«, tam »mali kropnjek« ...

Pri vsej tej lončenini čudnih imen pa romata na sejem vendarle samo lonec, vrč in izjemoma še »kropnjek«. Vse ob svojem času in na svoje mesto, pravijo lončarji. Kar se naprimer v Turnišču še povoha ne, za to se znajo pri Gradu stepsti. Po goričkih klancih se pobije toliko vrčev, da ga ni lončarja, ki mu ne bi ob tem srce zaigralo.

V kopi je borovje dogorevalo. Péč bo kmalu pripravljena, da sprejme istočasno 180 vrčev ali 150 do 160 loncev. Prijazno me povabi Rozika na večerno »žganjé«.

Dva metra visoka okrogla kopasta peč je zidana iz opeke in zamazana z ilovico. Na eni strani ima eno večjo podolgovato luknjo »géske«, skozi katero gre lončar v pe, ko zlaga lonce. Ob samem vrhu in na temenu kope je šest manjših lukenj, ki se jim pravi »sopije«. Skozi nje peč »diha«, lončar pa skozi nje kontrolira proces žganja. Čisto pri tleh je še na treh straneh po ena luknja, kjer se enakomerno kuri: V peči so lonci zloženi; leže trdno drug zraven drugega do vrha. Zgodi se, da spodnji omagajo pod veliko težo zgornjih. Tedaj se otročad, ki kar oblega kopo, previdno umakne, dokler ni kopa vnovič zložena in se lončarjeva jeza ne poleže. »Géski« tedaj zamašijo, v treh spodnjih luknjah pa prižgejo ogenj.

Ogenj v treh spodnjih luknjah kmalu segreje vso notranjost peči in močna vročina začne spodnje lonce spreminjati v žareče stanje. Ta vpliv vročine polagoma napreduje z istim učinkom proti vrhu, dokler niso poslednji zgornji lonci vsi žareči. Skozi »sopije« lonačrjevo oko hitro opazi, da je napočil čas. Ko se o tem prepriča še z žarečo tersko, ki mora približana pred »sopijo« zagoreti s plamenom, tedaj ni več dvoma, da je žganje pri kraju. Za belo lončenino je s tem žganje res končano. Ogenj pogasijo, »géski« odprejo in lonci romajo iz peči včasih še vroči na voz med slamo. Drugače je pri loncih, ki jim je usojeno, da bodo črni vandrali v svet. Takrat še vsem žarečim onemogočijo dihanje. Čisto vse zgornje luknje »sopije« in tudi »géske«, zamašijo, v spodnje luknje pa na ogenj naložijo »penovjé«, ki so ga izkopali v gozdu od že davno posekanih borov. To »penovjé« je izredno smolnato in ga zato imenujejo tudi »smolenjé«. Ko zagori, se z močnim črnim dimom napolni vsa peč, z njim pa se prepojijo še vsi žareči lonci, ki postanejo tako črni. Zjutraj, ko peč odprejo, je treba vse črnuhe najprej zbrisati, saj jih je sajasta kopel prav pošteno zdelala. Šele, ko se zbrisani lepo kovinsko svetijo, mine zanje nevarnost »rasne diskriminacije«. Tesno objeti se s svojimi belimi bratci odpeljejo na sejem.

Rod lončarjev je presenetljivo zvest svoji starodavni tradiciji. Kdo ve, če ne bo postala mala Dragica, ki že zdaj vneto modelira po nosku, nekoč slavna kiparka. Ali bo pa prišel ponjo Pištek in ...

Poslovim se od obeh prijaznih lončark. Moram še na vsak način dobiti lončarja v sedlu »kolbára«. Že pri četrti hiši zalotim v nizki čumnati kar dva lončarja pri delu, očeta in sina. Vsak dela na svojem »kolbáru«. Komaj slišno predeta vreteni. Le za hip prenehata z delom, beseda v pozdrav, izgotovljen vrč na polico, tlesk novega blata na »šájbico« in spet se začne neslišna pesem »kolbárov«. Vmes napletamo pogovor ...

Težko je, težko. Lončari le še tisti, ki se mu je izmaknil sleherni up do drugačnega zaslužka. Trdo in nezdravo je to delo. Le malo nas je še, ki vztrajamo. Pa še nas bo vedno manj. Saj nas vsega menda ni več kot deset filovskih lončarjev. Mladih je sram lončarjenja, mi stari pa tudi ne bomo več dolgo. Mar je to vredno lončarja, da je zadnjič možak pripeljal s sejma polu nedotaknjen voz!? Za ves trud in trpljenje sta mu ostali dve upehani kravi in stroški za golaž v gostilni. Ne, ni več dobrega kruha za lončarje, pribije mojster Ošlaj, medtem ko mu roki spretno valjata glinaste svaljke. To so »ročі«, pojasni prijazno. Ti se nazadnje pritrdijo na že izgotovljen vrč. Biti morajo trpežnejši od ostalega, zato jim primešamo pesek.

»V ponedeljek pa v Turnišče«, modruje mojster. Sicer je na Goričkem tudi sejem in zna biti da jo bova s sinom ubrala vsak na svojo stran. Pa se še komaj splača kam daleč. Včasih se nismo ustrašili Lepoglave in Čakovca, danes ga pa zlepa ni, ki bi nagnal konje tako daleč, kaj šele nevoljne krave.

To so bili dnevi, ki jih ni pozabiti ... spominkuje stari Ošlaj. Noč pred sejmom. O spanju ni, da bi mislil. Z ušesom med muškatnima lončkoma preži lončar v temo, kdaj bo v vasi klopnilo prvo kopito lončarskega sejmarja. In ko se je to zgodilo, ni bilo treba šteti do sto, pa se je že tudi sam z vozom tihotapil iz vasi. Lepo tiho, da ne bi opozoril drugih, je speljal do zadnje hiše, potem pa podnal, da so se kravam izpod parkljev kresale iskre. To je bila tekma za boljše mesto na sejmu. Sicer pa, se zopet zbere razvneti mojster, je odločala kakovost izdelkov. S slabim »črepom« si napregel le dvakrat. Prvič si še že spravil robo v denar. Drugič so te poznali kot slab denar. Niti piskra se nisi rešil več.

»Kaj pa umetna obrt s svojimi modernimi potrebami vas ne mika?« povprašam. Precej dobro plačujejo moderne glinaste porabne in okrasne izdelke na primer v Ljubljani. To je res, odvrne mojster. Vendar vso naročilo ljubljanskega »Doma« zmore en sam lončar. Med ugibanjem o pametnem izhodu prizadetega prekmurskega lončarstva je zraslo še nekaj vrčev. Potem sem se moral posloviti od dobrih starih mojstrov, ki jih bolj kot katerega koli drugega obrtnika neusmiljeno izpodriva novi čas.

Tiha pesem »kolbárov« bo kmalu zvenela le še v našem spominu. Lončarja pa bo spremljala na polje, v tovarno, k vrtini, kjer rase zanj boljši in res vsakdanji kruh.

Med opojno ajdo se meša oster duh po nafti. Stolpi so desetkratno prerasli nizke filovske hiše, kjer že živi — z rahlim zdravjem — redka plemenita etnografska starina — lončarstvo.

RAZMIŠLJANJE

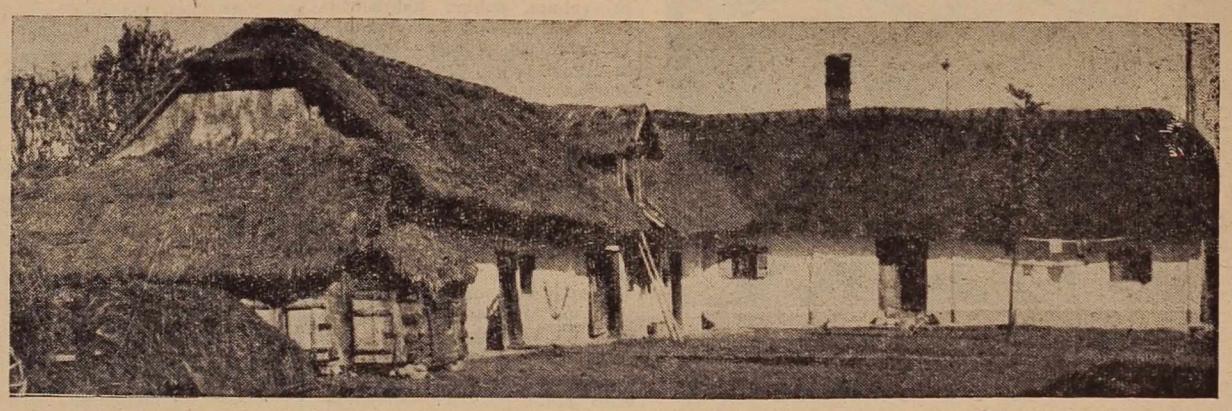

FILOVCI SO LONČARSKA VAS. MED TEM KO V DRUGIH VASEH ŽE MOČNO OPUŠČAJO LONČARSKO DOMAČO OBRT, SO JO V FILOVCIH SE VEDNO NAJBOLJ OHRANILI! KLJUB MOČNI TRADICIJI IN MOJSTRSTVU V LONČARSTVU, PA IŠČEJO MLADI FILOVČANI DONOSNEJŠE POKLICE, KI ZAGOTAVLJAJO BOLJŠO EKSISTENCO. POTI SO RAZLIČNE. TISTI, KI SE LONČARSTVU ODTUJUJEJO, POSTAJAJO KMETOVALCI, OPREDELJUJEJO SE ZA PEČARSTVO, IŠČEJO IZHODA V OSTALIH OBRTIH, GREDO ZA DELOM V TOVARNE ...

Že poldrug mesec razmišljam o usodi domače obrti v Prekmurju in o njeni vrednosti za gospodarstvo pokrajine. Vem, da je Pomurje brez pomembnejše industrije, na kateri bi lahko temeljilo naše gospodarstvo, vem, da je obrt — poleg kmetijstva — nekaj, na kar lahko računamo, toda ne vem, kakšno razmerje ima lahko v tem domača obrt, in do kakšnih razsežnosti se lahko razmahne.

V prejšnjih letih, ko smo se hitro razvnemali za to in ono, in ko je naša vnema prav tako hitro ugasnila, smo z veliko pomembnostjo govorili tudi o domači obrti in njenem izrednem pomenu za Prekmurje. Takrat so bili v Pomurju še štirje okraji in potem dva in so nam bili morda prav zategadelj problemi prekmurske domače obrti bliže, — ker jih niso zasenčila težka in kompleksna vprašanja gospodarjenja v Pomurju, katerega drobci so navsezadnje tudi problemi domače obrti.

Spomnim se, da smo pisali predvsem o naših cekarjih iz ličkanja in jihovi vrednosti v inozemstvu, o devizah in prespektivah. Manj smo omenjali naše filovske »kolbarje«, kot jih imenuje tovariš Sagadin. Kljub temu še nismo prav ničesar zamudili. Čas pa nas priganja, kajti filovskemu, mošćanskemu in še kateremu lončarstvu, ki sodi v domačo obrt, je odklenkalo v nekaj prihodnjih letih. To ni malodušje mojstrov gline, takšne so razmere, ki odrekajo staremu lončarstvu pravico do življenja.

V letošnjih družbenih planih je izraženo načelo: v obrti naj raste iz malega v veliko. V številnih obrtnih podjetjih je to doseženo, toda kako naj ta princip prenesemo v območje domače obrti? Morda smo doslej vse preveč ločili obrt od obrti, poklicno namreč od domače ali pa se nam zdi oboje nezdružljivo? Dejstvo je, da pri tem nismo našli izhoda, vsaj konkretno pri filovskih lončarjih ne, niti v trgovskem niti v proizvodnem smislu.

Filovski lončarji so bili nekoč ceh, pozneje zadruga in so naposled ostali samo še vas, ki slovi po dejavnosti v lončarstvu, a jo opušča in išče boljše rešitve za obstoj posameznih družin odnosno: posamezne družine iščejo boljšo eksistenco. Ta pot je pogojena z napredkom v kmečkem gospodinjstvu, kjer izumirajo stare kmečke peči, v katerih so kuhali v lončeni posodi in kjer se vse bolj uveljavlja tudi elektrika, čeprav je Prekmurje poslednje v Sloveniji elektrificirano.

Znarodnopisnega gledišča je greh vnašati v oblike domače obrti kar koli tujega, kar bi naprimer filovske črne pütre spreminjalo v nekaj izumetničenega in iz loncev ustvarjalo okrasne izdelke in podobno. Toda če upoštevamo ekonomske možnosti, ki jih daje glina v spretnih rokah, se bomo opredelili za nekaj, kar lahko postane iskana in priznana keramika z izvorom iz Filovec in posebnostjo Prekmurja. V to smer se že orientirajo nekateri filovski lončarji. Namesto, da bi se pehali po sejmih in po kosih prodajali svoje lončarske izdelke, sprejemajo načrte in naročila velikih trgovskih podjetij, ki so sicer zahtevna in natančna, toda še vedno v mejah spretnosti in zmogljivosti filovskega lončarja, ki mu nadomestuje šolo lončarjenje od zgodnjih otroških let.

(Nadaljevanje na 5. strani)

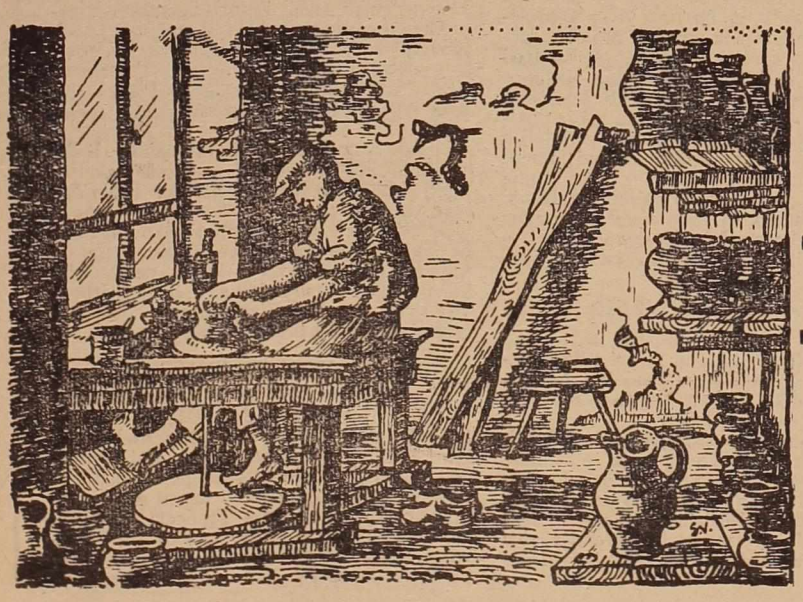

Lončar v delavnici

Kljub uspehom nismo zadovoljni

(Nadaljevanje s 1. strani)

ska škoda, ki je bila storjena na tem področju ni točno ugotovljena, vendar je pa povzročila mnogo motenj v gospodarstvu, saj je občina tako rekoč brez solidnega in večjih gradenj zmožnega gradbenega podjetja.

Dokaz, da se da dobro poslovati je razen Mlekoprometa tudi Mlin in oljarna Cezanjevci, ki gotovo ne posluje pod ugodnejšimi pogoji kot so poslovala likvidirana podjetja in vendar ni bilo v njegovem poslovanju nikoli večjih ovir. Delavci, ki so tam zaposleni, razumejo, da je dobro poslovanje podjetja pogoj za njihov obstoj in jim podjetja, ki so imela vse pogoje za nadaljnji obstoj, mentalke in nekaterih manjših podjetij so v zadnjem času začeli dobro delati. Prikazano stanje v obrti, ki je marsikje negativno vplivalo na gospodarstvo- naj bo bodočemu občinskemu ljudskemu odboru opozorilo da smo premalo storili ravno zaradi nezadostne kontrole, ponekod pa tudi zato, ker so podjetja prepuščali nezadostno usposobljenim, ali pa preveč samoljubnim ljudem.

V trgovini: modernizacija lokalov

V trgovini so bila prej le tri trgovska podjetja, in sicer: Zadružnik, Okrajni magazin in pa podjetje Tobak. Po razformiranju Okrajnega magazina je nastalo 5 novih samostojnih trgovin. Po letu 1954 se je blagovni promet v državni trgovski mreži povzpel od 700 milijonov na 956 milijonov dinarjev. V tem času se je razvijala tudi odkupna trgovina, ki pa je dosegla svoj slab konec z likvidacijo Zadružnika v tem letu. V odkupu so delali odgovorni in strokovno sposobni ljudje, ki pa svojih nalog niso v redu izvrševali. Dopuščali so tudi kriminal. Z likvidacijo podjetja Zadružnik je povzročena večmilijonska škoda, ki pa ni samo v tem, kar kaže likvidacijska bilanca, temveč tudi velika moralna škoda in škoda v našem kmetijstvu, ki je navezano na vsa ta podjetja, ki vnovčujejo kmetijske pridelke. Drugače se je stanje v trgovini ustalilo. Glede osnovnih sredstev se je trgovina okrepila, tudi lokale so modernizirali, predvsem v samem Ljutomeru, vendar bo še treba v tem nadaljevati.

V Ljutomeru so 3 gostinska podjetja. Pred časom je šlo v likvidacijo podjetje Triglav, ki je slabo gospodarilo. Promet v gostinstvu se je od leta 1955 znižal.

Občinski ljudski odbor opravlja obsežne naloge tudi na področju komunalne dejavnosti. Izdelan je bil obširen program komunalne dejavnosti, ki obsega ureditev cest VI. reda z objekti na teh cestah, ureditev komunalnih naprav in slično. Večja investicijska dela po tem programu so bila predvidena predvsem, kar zadeva tudi ureditev mest in večjih krajev. Tako predvidevajo ureditev glavnega trga v Ljutomeru in Križevcih, ureditev pločnikov, razširitev vodovoda itd. Potrebno bo tudi urediti javno razsvetljavo v Cezanjevcih, Veržeju in Križevcih. Kot novogradnja je na programu cesta Cuber —Jeruzalem, ki je v bistvu sicer temeljita rekonstrukcija.

Sredstva občine pri tako obsežnem programu niso zadostovala in je za posamezne naloge bilo potrebno pritegniti vse prebivalstvo, ki je tudi z razumevanjem sprejelo izdelani program. Na zborih volivcev so sklenili uvesti krajevni samoprispevek za izvedbo komunalnega programa. Tako je bilo mogoče uspešno popravljati občinske ceste. Za omenjeno preureditev cesteCuber—Jeruzalem je bilo predvidenih 2,5 milijona dinarjev.. Tako bo ta skrajna točka občine, ki pomeni tudi središče vinogradništva, bolje povezana z občinskim središčem.

Po podatkih občine je bilo na ceste navoženih preko 7000 m³ gramoza. Prostovoljno delo v okviru krajevnega samoprispevka pa znaša v letu 1956 skupno 3177 delovnih dni. To je lepa številka, ki pove, **da imajo občani ljutomerske občine razumevanje za komunalne potrebe.** Občina je tudi prispevala letos in lani 406 cementnih cevi raznih premerov za občinske ceste. Za cesto Cuber—Jeruzalem so porabili 840 m³ lomljenega kamna. Z uvedbo odloka o obveznem odstranjevanju grmičevja in kopanja jarkov je bila lani izvedena tudi širša akcija, pri kateri so očistili strugo Ščavnice in Globotke. Občina tudi z interesom spremlja akcijo za ustanovitev vodne skupnosti ščavniškega področja.

Lani so bile elektrificirane vasi Krištanci in del Grlave in s tem je bila zaključena elektrifikacija ljutomerske občine.

Občinski ljudski odbor je med svojim poslovanjem uspel pritegniti k sodelovanju mnogo državljanov v raznih oblikah družbenega upravljanja, kakor tudi v svetih. Kvaliteta dela novega občinskega ljudskega odbora se bo morala še izboljšati, zato bodo volivci ob presojanju kandidatov za novi občinski ljudski odbor, morali oceniti tudi aktivnost kandidatov pri dosedanjem delu. Volivci ljutomerske občine so dobili s poročilom dosedanjega odbora jasno sliko in kritično oceno dela. To je pa tudi napotilo novemu odboru, ki naj bi gospodaril v dobro svojih občanov.

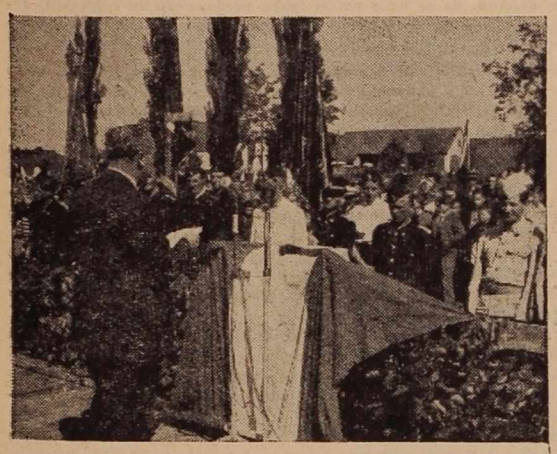

SLIKE

IZ BUČKOVEC

Prva slika: Rudi Čačinovič, član sekretariata OO SZDL, govori zbrani množici.

Druga slika: Veseli godci Radia Maribor so bili res veseli kot kaže naš posnetek.

Tretja slika: Konjeniki so pripravljeni za povorko...

GOSPODARSKI TEMELJ GRAŠKE OBČINE:

obrt in zadružništvo

(Nadaljevanje s 1. strani)

je sklepe med volivci. Dosedanji ljudski odbor je na sejah zelo mnogo razpravljal zlasti o elektrifikaciji, o cestnem omrežju ter o pomanjkanju šolskih in zdravstvenih prostorov. Na območju občine je elektrificirana samo ena vas. Začetna dela, to je hišna napeljava, gradnja transformatorjev ter zbiranje lesa, dobro potekajo. Novi ljudski odbor bo moral vprašanje elektrifikacije postaviti na prvo mesto.

Dosedanji ljudski odbor je imel 10 svetov. V te svete je bilo vključenih 74 državljanov. V svetih je 14% žena, medtem ko mladina ni zastopana. Novi ljudski odbor mora upoštevati tudi starostni sestav članov, saj je bila doslej večina članov stara čez 40 let. Posamezni sveti so imeli 4 do 16 sej. Nedelavnost nekaterih svetov in njih članov je predvsem v pomanjkanju samostojnosti pri izvajanju določenih nalog. Odnos uprave do svetov je bil dober. Najaktivnejši med sveti je bil svet za gospodarstvo. Temu so posvečali največ skrbi že zaradi gospodarske nerazvitosti občine. Aktiven je bil tudi svet za socialno varstvo, svet za varstvo družine in svet za zdravstvo in šolstvo.

Na območju graške občine je 14 krajevnih odborov z 78 odborniki. Občinski ljudski odbor je nudil krajevnim odborom pomoč v obliki skupnih posvetovanj. Krajevni odbori so imeli 8 do 12 sej. Glavno področje dela krajevnih odborov je bila komunalna dejavnost, zlasti popravilo in vzdrževanje občinskih in krajevnih cest ter mostov, čiščenje potokov, gradnja gasilskih domov ter popravila šolskih prostorov. Vse to so krajevni odbori opravljali zelo dobro, čeprav so imeli na razpolago zelo malo sredstev. V začetku smo imeli na območju občine samo 7 krajevnih odborov. Praksa pa je pokazala, na ti niso bili kos svojim nalogam. Zaradi tega smo na predlog zbora volivcev formirali lani krajevni odbor v vsaki vasi. S predsedniki krajevnih odborov smo imeli doslej več sestankov, na katerih smo govorili o zadružništvu, o gozdarstvu, o družbenem načrtu ter o občinskem proračunu. Na splošno so bili krajevni odbori seznanjeni z delom občinskega ljudskega odbora.

Zbori volivcev so bili v preteklem obdobju v vseh volilnih enotah 6 krat. Na zborih so volivci volili člane krajevnih odborov, obravnavali družbeni načrt in proračun občine, govorili o taksah in drobnih krajevnih problemih. V štirih krajih so volivci na zborih sprejeli odlok o krajevnem samoprispevku za gradnjo gasilskih domov. Predvsem je treba pohvaliti aktivnost krajevnih odborov vasi Vidonci, Kuzma, Trdkova in Radovci.

V gospodarskem oziru je graška občina zelo šibka, saj ima razen kmetijskega posestva »Drevesnica« Grad le nekaj manjših obrtnih obratov, kot Gradbena obrt »Stavbar«, Grad, Mlin in žaga v Kuzmi in Žaga Grad. Vsa ta podjetja so še zelo mlada in imajo zelo zastarele stroje. Podjetji Žaga Grad in Mlin Kuzma sta obnovil precej strojev z lastnimi sredstvi. Potrebno pa bi bilo, da bi ustanovili na območju občine nekaj manjših obratov predelovalne industrije. V teh bi zaposlili vsaj del ljudi, ki so sedaj prisiljeni iti na sezonsko delo. To naj bi bili predvsem obrati za predelovanje sadja, mleka in pletarske delavnice. Poživeti bi morali tudi domačo obrt.

Kmetijske zadruge so imele lani okrog 1,600.000 dinarjev dobička. Letošnja polletna realizacija pri kmetijskih zadrugah pa je naslednja: KZ Radovci, predvideni promet 24,145.000, polletna realizacija 9,385.000; KZ Vadarci, predvideni promet 48,000.000, polletna realizacija 14,926.000; KZ Kuzma, predvideni promet 64,000.000, polletna realizacija 28 milijonov; KZ Grad, predvideni promet 55,900.000 polletna realizacija 28,258.000 dinarjev.

Vse trgovine kmetijskih zadrug, razen KZ Grad, izkazujejo v prvem polletju letos zgubo, kar kaže, da so trgovske poslovalnice kmetijskim zadrugam samo v breme. Naloga kmetijskih zadrug v bodoče bo, da preusmerijo svojo dejavnost predvsem v izboljšanje sadjarstva in živinoreje, za kar so dani tudi vsi pogoji.

Zdravstvena služba v graški občini je dobro organizirana. Potrebovali pa bi živinozdravnika. Prav tako nimata primernih prostorov domača zdravstvena postaja in lekarna. Svet za socialno zdravstvo pri občinskem ljudskem odboru je o teh problemih že večkrat razpravljal in predlagal ljudskemu odboru naj zgradi nove prostore tako za zdravstveno postajo kot za lekarno.

Precej problematično je stanje v graški občini tudi glede šolstva, kajti šole razpolagajo le z zastarelim inventarjem. Najbolj kritično glede šolskih prostorov pa je v Kuzmi. Novi občinski ljudski odbor bo moral zgraditi v tem kraju novo šolsko poslopje. Prav pa bo, če bo novi ljudski odbor štipendiral tudi nekaj učiteljiščnikov, kajti učitelji še vedno primanjkujejo.

Letošnji proračun graške občine znaša 27 milijonov 500 tisoč dinarjev dohodkov in izdatkov. Sredstva občinskega investicijskega sklada so predvidena v višini 2 milijonov 555 tisoč, sredstva sklada za stanovanjsko izgradnjo v znesku 3 milijone 190 tisoč in sredstva cestnega sklada v znesku 1 milijona 19 tisoč dinarjev.

Na obisku

v študijski knjižnici

Ko se povzpnete v prvo nadstropje soboškega gradu, vam pogled na dvorišče ter okrušene in v številnih nalivih obledele zidove ne nudi ničesar lepega. Tudi sprehod po hodnikih in tistem starem podu z neravno položenimi deskami tega vtisa ne popravi. Ob vas se menjavajo stara in nova vrata pisanr in dimniških odprtin, a vse je nekam neorgansko zraslo s stenami. Na vsakem koraku je čutiti preurejanje in že opazno, a še vedno nedoločno prizadevanje zabrisati starostne poteze in dati stavbi bolj sodoben izgled.

Ta pogled me je ob prvem prihodu v študijsko knjižnico navdal z neko čudno negotovostjo. Ko sem prijel za kljuko, mi je bilo, kakor da bi me v tistem hipu prevzel strah. Sicer imam pred knjižnicami čuden občutek. kot sem ga imel nekoč pred svetišči. Strah me je številnih skrivnosti človeškega duha, ki so druga poleg druge stisnjene na knjižnih policah in vedno me zmede tista velika množica knjig, ki ji človek ne more nikoli priti do konca. Motila so me pa tudi stara temnorjava vrata, ki sem jih zagledal na koncu hodnika, pritisnjena ob steno in ki v človeku vzbujajo le negotovost. Ko jih pa odprete, se takoj znajdete v temi. Soba je polna knjižnih omar in tudi knjig. Od tu pridete v študijsko sobo na levi ali na desno v upravnikovo. To so vsi prostori naše študijske knjižnice.

Negotovost, ki vas morda navda ob prvem prihodu, pa se porazgubi v prijetni tišini, prepreženi z bledo in medlo svetlobo, v kateri človek nekam pozabi na zunanji svet, na pouličen nemir in se lahko popolnoma zbran prepusti knjigi. V študijski sobi sta dve vrsti miz s šestnajstimi sedeži, na levi strani so police s časopisi in revijami, slovenskimi in tudi drugimi, poleg literarnih še prirodoslovne, na desni pa dve visoki okni z belimi zavesami. Stara soba z značilnimi oboki je zelo lepo urejena.

Po prvem obisku si človek kar zaželi tega kotička, kjer lahko tudi nekoliko pozabi na včasih vznemirljive dnevne dogodke in se spet lahko zbere in umiri. Toda kmalu ga začne moriti drugi občutek: osamljenost. Pogreša širšega kroga obiskovalcev, kajti navadno sreča le nekaj obrazov. Sicer je do konca avgusta obiskalo knjižnico 160 ljudi, a vsak povprečno 12-krat, torej na mesec približno dvakrat. Rednih je bilo le par in to večina dijakov in študentov. Zato se mi zdi, da študijska knjižnica še ni dobila tistega splošnega kulturnega pomena, ki bi ga morala imeti. To je brez dvoma posledica večletnega nepravilnega odnosa do kulturnega dela, zgolj amaterske kulturne dejavnosti, ki se kaj rada zadovoljuje s skromnimi, površnimi in trenutnimi uspehi. V takem vzdušju ostajajo kulturno umetniška prizadevanja le na ravni nekakih kulturnih razvedril, obveznih za vsakega »kulturnega« človeka. S tem ne postavljam vprašanja o potrebi študijske knjižnice, ampak prav nasprotno: za zravilen kulturni razvoj Sobote in sploh Prekmurja (s tem ne mislim zapostavljati predelov na desnem bregu Mure) je življenjsko potrebna. Če te vloge zaenkrat še nima, jo bo s časom gotovo dobila, saj je edina ustanova, ki omogoča intelektualcem napredek v znanstvenem pogledu in kot neka kulturno-znanstvena celica skuša v vsakem premagati občutek provincialnosti in osamljenosti v sodobnem kulturnem in znastvenem dogajanju. S tem pa je ustvarjena tudi možnost za uspešnejše reševanje naših kulturnih problemov in hkrati za poglobitev kulturno-umetniške in tudi prosvetne dejavnosti.

Poleg knjižne zbirke so zbrani tudi razni rokopisi, regionalni tiski s področja Pomurja in drugi material, ki je važen za proučevanje zgodovinskih in kulturnih problemov naše pokrajine. Študijska kndjižnica si pa tudi prizadeva, da bi čim prej zbrala znanstveno literaturo, ki obravnava Pomurje. Tudi to je važna naloga knjižnice, ki je sicer običajni obiskovalec ne opazi, toda ko »raziskuje« njeno bogastvo, nujno zadene tudi ob te stare listine. Pri tem zbiranju so že ustvarjeni temelji, ogrodje, potrebno pa je zbirko dopolniti. Toda zbirna akcija ni uspela, kakor mi je povedal dosedanji upravnik prof. Zadravec, čeprav so bili povabljeni učitelji in drugi. Zaenkrat pri tem delu še ni bilo razen drobnih poizkusov nobene sistematike. S prizadevanjem Franca Šebjaniča je knjižnica dobila za odkup na madžarskem nekaj arhivarij, toda za to so potrebne devize. Precej starih arhivov pa še gotovo leži na podstrešjih župnišč in drugod. Potrebno je, da bi njihovi lastniki o tem vsaj obvestili študijsko knjižnico, ji prepustili te stvari, ki za njih nimajo posebne vrednosti, a za raziskovalce pa so velikega pomena. Na ta način bi pa tudi pomagali obogatiti zbirko.

Pobrskali bi še lahko po upravnikovi miznici in dopisih, ki segajo od naših domačih študijskih knjižnic vse do budimpeštanske knjižnice Szechenyi. Sicer so to še začetki navezovanja tesnejših stikov glede posredovanja določenih del, ki jih v naši knjižnici ni, in literature o problematiki Pomurja toda počasi se bodo utrdili.

Ko sva se zadnjič srečala s prof. Zadravcem, sem ga tudi povprašal o problemih, ki nastajajo pri delu v knjižnici. »Proračun je potrebno vsaj nekoliko zvišati, ker je dosedanje nabavljanje preozko. Prostori so že napolnjeni in zato bomo kmalu v stiski. Poiskati pa moramo bibliotekarja strokovnjaka,« mi je kratko odgovoril.

Kot važna kulturna ustanova se uveljavlja v M. Soboti tudi naša knjigarna »Dobra knjiga«

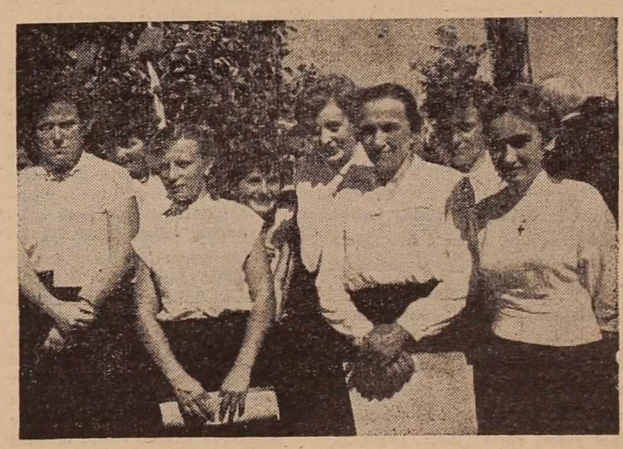

Bučovske pevke so zelo pridne. Pojo na vsaki prireditvi, zato je razumljivo, da niso izostale s svojimi pevskimi točkami niti na proslavi 90-letnice bučkovske »Bésede«.

(Nadaljevanje s 4. strani)

Čeprav doslej še nihče ni spregovoril s filovskimi lončarji o proizvodni zadrugi, menim, da tak razgovor s predhodnim preudarkom ne more biti odveč Tradicionalno delo filovskih lončarjev je iz roda v rod nabralo veliko izkušenj in še več praktične spretnosti, kateri bi bilo prav dodati še nekaj teoretičnega znanja in možnosti velikopoteznega delovanja, pa bi meli nekaj takega, kar bi lahko imenovali veliko obrtno podjetje na osnovi proizvodne skupnosti. Le na tak način menim, je mogoče ustvariti pogoje za velikopotezno, obsežno poslovanje z velikimi trgovskimi hišami in podjetji in morda še s tujino, kajti gline je dovolj in lepi keramični izdelki so sprejemljivi kot enakovredni porcelanu.

Zdi se mi, da je trenutno tudi vprašanje filovskega lončarstva kot domače obrti že dokaj problematično. Domača obrt je na poti propada, lončarstvo, ki pa več ni domača obrt, pa se že samo na sebi od tod izločuje. Po tem takem so naši inšpekcijski organi, ki se lotevajo problema delovnih odnosov z ozirom na vajence, pred težavnimi odločitvami. Ali je mogoče vsakogar, kdor se uči lončarstva, že takoj smatrati za vajenca ali nasprotno? Vprašanje je pač že: kaj je in kaj ni domača obrt v Filovcih. In to vprašanje bo z leti še težje, dokler ne bo ostalo od cele vasi lončarjev le nekaj poklicnih mojstrov s potrebnimi izpiti in dokumenti. Toda do tega naj ne pride. Naj ostane to še vedno dejavnost vse vasi v smislu proizvodne zadruge ali vsaj na trgovski osnovi, tako da bo mogoče zaposliti lončarje od vsake hiše in jim zagotoviti obstoj še v bodoče.

Mar ni vredno razmišljati ob tem? Domača obrt je nekaj, kar lahko zaposli mnogo rok in to je pomembno z ozirom na prenaseljenost Prekmurja. Toda to, kar naj bi rastlo iz domače obrti, mora biti sprejemljivo za zahteve sodobnih ljudi, ne sme biti omejeno z zahtevo z zgolj po ohranitvi domače obrti.

Tak kot je, dajem plod svojega razmišljanja v razpravo.

Vlado Sagadin, Viktor Širec

VELIKA POLANA

SE PREDSTAVLJA

Nekako 10 km od Lendave, 20 km od Murske Sobote in 4 km od Mure leži na Spodnjem Ravenskem med polji in nekoliko močvirnimi travniki in jelševimi gozdički vas Velika Polana. Z 219 hišami in 210 gospodarstvi napravlja vtis velike vasi. Precej lepo razvrščene ulice napravijo na človeka ugoden vtis, saj je 192 hiš zidanih, le 27 jih je še iz lesa. 40 novih hiš in 35 gospodarskih poslopij je zraslo po osvoboditvi, kar nam dokazuje, da se je blagostanje po osvoboditvi v vasi znatno povečalo. Na 680 ha površine živi 1157 prebivalcev in to 170 ljudi na kv. kilometer. Zaradi prenaseljenosti ni čudno, da veliko ljudi mora na sezonje po arondaciji. Med prebivalci je 531 moških in 626 žensk. Ženske imajo torej v vasi krepko večino, vendar ni tega opaziti v odborih množičnih organizacij, če manj pa v KLO, kjer ženske sploh nimajo svojega zastopnika.

Velika Polana je gospodarsko in kulturno središče okoliških vasi Male Polane in Brezovice. V središču vasi stojijo vse važnejše zgradbe: šola, zadružni dom, gasilski dom in krajevni urad. Vse javne zgradbe so mlajšega izvora in izpričujejo, da so Polančani napredni in da so veliko žrtvovali za zgraditev javnih poslopij. Najlepši vtis napravi enonadstropni, 1948 leta zgrajen in 1954 doska dela. Od skupne površine je 291 ha njiv in 330 ha travnikov, kar daje kraju v celoti poljedelski in živinorejski značaj. Med 210 gospodarji je 131 malih, 78 srednjih in 1 veliki kmet. Prevladuje torej mala posest in še ta je zelo razdrobljena po parcelah in še posebej po obdelovalnih kulturah in kar vse skupaj vpiršen zadružni dom s kinodvorano in spomenikom žrtvam NOB. Leta 1914 zgrajena šola je enonadstropna svetla zgradba, kjer je od leta 1950 nižja gimnazija. Med vaške zgodovinske spomenike je šteti hišo rojaka pisatelja Miška Kranjca z vzidano spominsko ploščo, ki nas opozarja, da so se tu v letu 1934 tiskale prve številke Ljudske pravice. KZ s 180 člani je močna gospodarska organizacija, ki jo še čakajo velike naloge za dvig proizvodnje. Organizacijsko življenje je prilično živahno. Prednjači SZDL s 150 člani, potem PGD, RKS, prosvetno društvo, ZB in LT. Mladina se povsod vključuje, posebno pri gasilcih in prosvetnem društvu. Dekleta so že več let pridne obiskovalke zimskega tečaja RK. Izdelujejo tudi zelo lepe cekerje iz koruznega ličja, poleti pa so vnete gojiteljice cvetlic, o katerih je pokojni pesnik Polane Ignac Kranjec — Pajlin tožil v svoji pesmi:

NI VEČ V POLJANI ROŽ . . .

Ni več v poljani rož, . . .
ne slavčka, da bi o ljubezni pel,
Hladan čez polja veter je zavel,
hladen in oster kakor mož.

Ni več v poljani rož . . .
Le jelša sredi polj sameva,
otožno zapuščenost razodeva;
ker v polju ni več rož . . .

in za zaključek:

Ni več v poljani rož . . .
čez polja hladen veter je zavel,
o sreči in ljubezni mi zapel. —
Kaj res ne bo nikdar več
v polju rož?

Da, rože so se vmaju 1945 naselile po svobodnih polanskih tratah, a Nacetovo življenje je ugasnilo v Dachauu. Z bratom Miškom in z ostalimi polanskimi sodelavci je začel pisati novi list zgodovine, zato ga je okupator uničil v taborišču smrti.

Križanic Franc — Vel Polana

PRED 50 LETI

NOŠA POLANČANOV V ZAČETKU 20. STOLETJA

Noša prebivalstva je bila tesno povezana z domačo proizvodnjo lanu in konoplje ter s tkalstvom. Statve (krosna) so imele veliko vlog v domačem tkalstvu in so se še do danes ohranile.

Moški so nosili srajco iz domačega platna in platnene, izredno široke hlače, ki so se končale spodaj z resicami (zabrnki). Srajca je visela prosto preko hlač (bregüš) in je bila stisnjena s telovnikom (pruslekom). Suknjič je bil kratek in črn. Za pokrivalo je služil širokokrajen klobuk (krajščak). Nosili so škornje (črevlje), ki so bili pri siromašnih ljudeh za praznik in delavnik isti.

Ženska noša je bila iz črnega blaga. Krila so bila dolga in nabrana v široke gube. Bluze so v pasu prosto padale preko krila. V zimskem času so ženske nosile suknen plašč, imenovan »bunda« in je bil podložen z lanenim predivom. Starke so se pokrivale z rdečo kapico, imenovano »poceo«, okrog vratu so pa imele zavezano veliko belo ruto, »stounjek« imenovane.

Dekleta so imele obleke iste barve, le da so nosile rumene ali bledorumene rute, ki so jih imenovali »žuti koronaši«.

Ženske so obuvale visokozapletene čevlje. Nogavic niso nosili ne moški in ne ženske. Od te noše je danes zelo malo ohranjenega. Nekateri starčki še hranijo »bregüše« in stare ženice nosijo še dolga črna in nabrana krila. Mladi rod o noši pred 50 leti ne ve skoro ničesar več.

Zapisano po pripovedovanju Jožeta Horvata, Vel. Polana.

*

V začetku tega stoletja so imeli Polančani zelo malo dobre zemlje. Boljša zemlja je bila grofovska last, kmetje pa so imeli večinoma zamočvirjene parcele, ki so dajale slab pridelek.

Polja so bila zorana v ozke ogone. Največ so sejali koruzo in proso, manj pa krompirja in belih žit. Krompir in koruzo so sadili »pod motiko« in so vse okopavali z motikami. Bela žita so želi s srpi. Vse so mlatili s cepci in so delali šope za pokrivanje streh. Po končani žetvi in mlatitvi jo je dobila gospodinja »dožnjek«, to je iz klasja spleteno kronico.

Prvi mlatilni stroj v Polani je imel Vöri Štefan iz Male Polane, ki ga je nabavil takoj po prvi svetovni vojni. V Vel. Polani sta imela prvo mlatilnico Ignac Hozjan in Matija Prša.

*

PREHRANA

V zvezi s skromnimi pridelki je bila tudi prehrana zelo skromna. Najobičajnejša hrana so bili koruzni žganci, kislo zelje, zatepena repa in kaša. Prevladoval je koruzni kruh. Le ob praznikih so pekli pšenično makovico, vrtanik in »retašec«. Klali niso pri vsaki hiši. Hrana je bila zato slabo zabeljena. Ker ni bilo doma dovolj hrane, so odhajali ljudje na sezonska kmetijska dela na Madžarsko in v Slavonijo ali pa so se izseljevali v Ameriko.

Iz Tišine

Letos je pričel pri zadrugi Tišina delovati kreditni odsek. Člani KZ dobivajo posojila za govejo živino in umetna gnojila. Zadružniki kažejo vedno več zaupanja v svojo zadrugo saj imajo od KZ res precej koristi. Sedanji upravni odbor dobro dela.

Nečesa pa člani res ne razumejo. Namreč tega, da zadruga v Murski Soboti govejo živino in svinje bolje plačuje kot tišinska KZ. Upamo pa, da bo sedanji odbor skupaj z upravnikom in poslovodjem, tudi to stvar uredil. Letos je pristopilo v zadrugo spet precej novih članov, ker vedo, da je le v skupnosti moč in korist.

Gider Jože

Ljutomerska opekarna ne more ustreči vsem naročilom

Povečati zmogljivost

Opekarski izdelki so še vedno predmet, ki primanjkuje na tržišču. Izdelke ljutomerske opekarne vozijo kar naravnost iz peči na železniško postajo . . .

V ljutomerski opekarni so izvolili prvi delavski svet spomladi leta 1951. Pred tem je bila ljutomerska opekarna v sklopu s križevsko opekarno. Ljutomerski obrat je bil takrat ob osamosvojitvi zelo zanemarjen in malo je manjkalo, da ga niso likvidirali. Mehanizacija obrata je bila zelo pomanjkljiva, kolikor lahko sploh govorimo o mehanizaciji. Izdelke so vozili od stroja do sušilnice v samokolnicah. Izdelovanje strešne opeke so opustili. V letih 1949 in 1950 niso nič investirali, prejšnja leta pa le okrog 100.000 dinarjev in to za preureditev porušenega mlina. Opeko so vozili na železniško postajo s konji. Glinokop je bil tehnično neurejen, kar je vplivalo na kakovost in obseg proizvodnje. Tak je bil obrat ko ga je leta 1951 prevzel takratni novoizvoljeni delavski svet. Kako se je ljutomerska opekarna gospodarsko krepila kažejo tudi naslednje številke. Leta 1951 je znašala letna realizacija 11,5 milijona, lani pa že 20,8 milijona dinarjev. Vrednost proizvoda izračunana po današnjih tržnih cenah je znašala leta 1951 povprečno na delavca 210 tisoč, lani pa 401 tisoč dinarjev. Ti rezultati govore o tem, da si je kolektiv skupno s strokovnim vodstvom podjetja močno prizadeval opekarno urediti in vsestransko utrditi. V tej smeri je deloval tudi delavski svet.

Pri vsem tem ne smemo pozabiti prizadevanj organov samoupravljanja glede urejevanja delovnih razmerij in izboljšanja delovnih pogojev delavcev. Pred tremi leti so uredili kopalnico, opremili sindikalno dvorano in kupili dežne plašče, usnjene rokavice in očala.

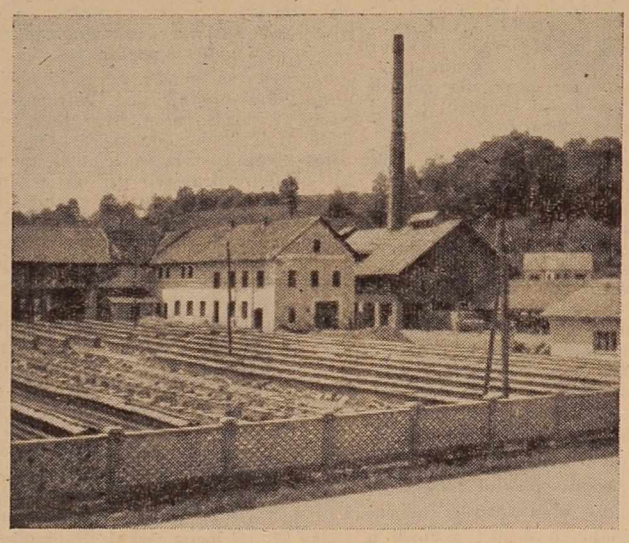

Lani so lepo uredili ograjo ob cesti pri čemer so pomagali delavci s prostovoljnim delom. Tako je poskrbel kolektiv tudi za zunanji videz opekarne.

Ena izmed nalog kolektiva ljutomerske opekarne je popolna elektrifikacija obrata. V kratkem bodo določili kraj za trafopostajo. Z elektrifikacijo proizvodnje se bodo znatno znižali proizvodni stroški. Prav v tem času pa zidajo betonske poti za prevažanje izdelkov, kar bo zmanjšalo fizične napore delavcev pri prevažanju opeke. V bližnji prihodnosti bodo nadzidali tudi stanovanjske hiše, s čimer bodo pridobili štiri sodobno urejena stanovanja.

F. S.

Precej so obnovili

V teh letih so preuredili sušilne lope, dozidali nekaj novih lop in upravne prostore. Modernizirali so glinokop, kupili tovorni avtomobil in obnovili most za dovoz gline. Nadalje so obnovili zidni in strešni agregat z vakuum celico, kakor tdi vagončke za prevoz opeke v sušilne prostore in v krožno peč. Z vagončkom lahko sedaj en delavec prepelje trikrat več opeke kot prej s samokolnico. Na modernizacijo je vplival tudi transporter, ki kroži od stroja do sušilnih prostorov in v krožno peč. Tako delavcem ni treba več nositi opeke v krošnjah. Za vse te objekte je porabila opekarna okrog 9 milijonov lastnih sredstev in 7 milijonov dinarjev investicijskega kredita.

Obratna kuhinja: dobra zamisel

Omembe vredna je pobuda delavskega sveta za ustanovitev obratne kuhinje. Ta posluje že od lanske jeseni. V kratkem času so se pokazale neposredne koristi kuhinje. To se vidi predvsem pri zmanjšanju obolenj delavcev.

Zbor volivcev v Gomilicah

V soboto, 21. septembra, so imeli volivci v Gomilicah predvolilni zbor. Udeležba je bila komaj zadostna, na kar pa je vplival predvsem neprimerni čas, saj so se ob napovedanem času ljudje še vračali s polja. Najprej so se v glavnih potezah seznanili z delom dosedanjega občinskega odbora, nato pa izbrali dva kandidata. Za kandidate ni manjkalo dobrih predlogov, pač pa jih več ni hotelo sprejeti kandidature zaradi prezaposlenosti doma. Razpravljali so tudi o prevelikih zdravstvenih stroških in o pavšalni skočnini. Ker je bila velika večina prisotnih članov zadruge, so hkrati izbrali tudi kandidata za zbor proizvajalcev.

šb

Tov. urednik!

V trgovini velikopolanske kmetijske zadruge so bili pred kratkim zaposleni trije prodajalci, sedaj pa je v trgovini samo vajenka. V tej trgovini je včasih takšen naval, da mora potrošnik čakati po tri ure (!) preden pride na vrsto.

Urednik: Priporočam, da hodite kupovat raje v sosednjo kmetijsko zadrugo.

Tov. urednik!

Naša vas ne bi bila naša vas, če ne bi imela častne gasilske čete. Naša vas ne bi bila naša vas, če ne bi imela lepega gasilskega doma. Naša vas ne bi bila naša vas, če ne bi bilo v njej hudobnih jezikov, ki govorijo naprimer take: »Kaj nam je potrebna gasilska četa! Čemu gasilski dom. Za kak sestanek je dobra tudi moja drvarnica.!«

Urednik: Vaša vas ne bi bila vaša vas, če ne bi imela tudi takih, ki te čenče pobirajo.

Tov. urednik!

Sem že dalj časa v bolnišnici. Ker sem invalidski upokojenec, dobivam skromno pokojnino. Toda upravnica pošte pokojnine noče izplačati moji ženi in zahteva kolekovano pooblastilo. Druge pošte lahko izplačujejo brez pooblastil, naša pa ne? Vestnost pri opravljanju službe ali sveti Birokracij?

Urednik: Tudi mene zanima za katerim grmom tiči zajec.

Tov. urednik!

Prejšnji četrtek sem se hotel peljati z avtobusom iz Maribora v Radgono. Sprevodnik avtobusa, ki vozi popoldne čez Cmurek mi je rekel, da moram kupiti pri blagajni karto. Blagajničarka mi da karto pa pravi sprevodnik, da je ta karta za avtobus, ki pelje nekaj ur kasneje čez Lenart v M. Soboto, za avtobus — tako mi je kasneje rekla blagajničarka — ki vozi čez Cmurek pa daje karte samo sprevodnik v avtobusu. Zaradi takega postopanja sprevodnika mi je avtobus pred nosom odpeljal.

Urednik: Plačajte sprevodniku čim prej brizganec.

Okrajna komisija za proslavo 10. obletnice Oktobrske revolucije je sprejela naslednje sklepe:

Občinski komiteji, ki še niso formirali komisij za proslavo 40. obletnice oktobrske revolucije, naj to storijo takoj. Te komisije naj pritegnejo zastopnike zveze prosvetnih društev in Svobod, sveta za prosveto in šolstvo itd.

Proslave in predavanja naj se začno v drugi polovici oktobra in naj trajajo do srede novembra. Proslave Oktobrske revolucije naj bodo organizirane v obliki akademij in to kvalitetnih, z izbranim programom, na sedežu sedanjih občin in to na predvečer Oktobrske revolucije. Poleg teh akademij naj bodo proslave na sedežu bivših občin, tudi s kulturnimi programi.

Proslave Oktobrske revolucije naj se organizirajo tudi v vseh naših šolah, v osnovnih predvsem za višje razrede. Govori v šolah morajo biti trdi prilagojeni poslušalcem.

V vseh večjih kolektivih naj sindikalne podružnice organizirajo dobro pripravljena predavanja pred kolektivi.

V vseh osnovnih organizacijah ZK pa je organizirati študij materiala o Oktorski revoluciji in ga globlje obdelati.

Za akademije in proslave je angažirati čim širši krog sodelavcev, predvsem pevske zbore, godbe, recitatorje, tudi zborno z naših šol itd. Občinske komisije naj poskrbijo, da bodo na teh proslavah in predavanjih govorili dobro pripravljeni tovariši iz vrst učiteljev zgodovinarjev, učiteljev-članov ZK itd. Skrbeti je, da bodo ljudje res dobili pravi pojem o pomenu Oktobrske revolucije za razvoj človeške družbe sploh.

Občinske komisije naj do 25. septembra pošljejo na OK imenske predloge tovarišev, ki bi se udeležili seminarja v Murski Soboti in bi potem kot predavatelji na področju občin nastopali bodisi na akademijah, v šolah ali kolektivih.

Vsem občinskim komitejem ZK, ki niso poslali nobenega tovariša na seminar v Ljubljano, ki je bil 4. julija, pošiljamo teze o Oktobrski revoluciji s tem, da jih razmnožijo in dajo na razpolago določenemu aktivu predavateljev. Občinski komiteji ZK (M. Sobota, Beltinci, Petrovci), naj jih dobijo od tovarišev, ki so bili na seminarju in jih naj tudi razmnožijo za predavatelje svojega področja.

Vsem občinskim komitejem ZK pošiljamo zbirko pesmi revolucije, ki naj služi pevskim zborom in recitatorjem. (Za sedaj še nimamo cene, v kolikor jo bomo dobili, vam bomo poslali račun za knjigo.)

Okrajni komite ZK bo potem, ko dobi od občinskih komitejev seznam predavateljev, zanje organiziral poseben seminar v M. Soboti in to do 5. oktobra, da se bodo potem lahko predavatelji še pripravili, odnosno imeli doma še seminarje s širšim krogom predavateljev. Stroške seminarjev krije Okrajni komite ZK iz sredstev »Sveta za prosveto«.

Občinski komiteji ZK naj na svojem terenu poiščejo tovariše, ki so aktivno sodelovali v oktobrski revoluciji in so še danes aktivni, da napišejo svoje spomine, ki bi jih potem objavili v Pomurskem vestniku. Aktivne tovariše bi bilo eventuelno dobro vključiti v krog predavateljev o Oktobrski revoluciji. Te tovariše je potrebno tudi prav posebej povabiti, da se udeležijo akademij in proslav. Poleg tega je potrebno zbrati čim več gradiva o Rdeči revoluciji v začetku leta 1919 v Prekmurju, tako da bi naš tisk lahko objavil čim več spominov aktivnih udeležencev te revolucije.

V proslavo Oktobrske revolucije je potrebno vključiti tudi člane obeh klubov študentov, ki naj bi poslali tudi eventuelno nekaj tovarišev na okrajni seminar in bi jih potem občinski komitelji vključili v svoj predavateljski aktiv.

Okrajni komite ZK naj takoj piše podjetju Vesna film in zaprosi za kvalitetne filme in po prejetem odgovoru naj skliče sestanek upravnikov kinopodjetij okraja in se z njimi pomeni, kako bi naj filmi krožili po okraju in kako bi organizirali tudi kino predstave za šolsko mladino.

Komisija predlaga občinskim komitejem ZK naj prediskutirajo, da bi se nekatere ulice ali trgi imenovali po Oktobrski revoluciji, kot konkretno v Ljutomeru, seadj Glavni trg in v Murski Soboti nastajajoči trg pred železniško postajo. O tem naj razpravljajo občinski komiteji ZK in predlagajo občinskim LO, da o tem razpravljajo in sprejmejo ustrezne sklepe.

Odgovornost za pripravo kulturnega dela programa prevzemajo okrajna in občinske zveze Svobod in prosvetnih društev.

Organizacijo predavanj po kolektivih prevzame sindikat, po šolah pa občinski sveti za šolstvo.

Za predavatelje so odgovorne občinske komisije za izvedbo proslav. Za objave oz. pisanje v našem Vestniku o tem dogodku in pomenu oktobra je odgovorna okrajna komisija, kakor tudi za dobavo enega ali dveh filmov o Oktobrski revoluciji.

Sklenjeno je bilo, da sklepe današnje seje pošljemo vsem občin. komitejem in objavimo v lokalnem listu.

Za komisijo: Jože Gričar

ŽELJE OB NOVEM ŠOLSKEM LETU

Preteklo je že nekaj tednov, ko so se zopet napolnile učilnice vseh naših šol. 24.000 šolobveznih otrok, več kot 1.000 dijakov je seglo zopet po učnih knjigah. Želja vseh — staršev, vzgojiteljev in celotne naše družbe je, da bi se vsi čim več naučili in se tako vzgojili v aktivne državljane naše socialistične domovine.

Naša družbena ureditev zahteva vedno več od šole, od učiteljev pa tudi od učencev in staršev.

Učenje je resno delo, težko in naporno. Tega starši ne smejo nikoli pozabiti in morajo podpirati prizadevanja šole in nuditi svojim otrokom vse pogoje, da njihovi otroci lahko obvladajo napore in težave pri učenju. Ali je morda še mati in oče, ki si ne bi želel, da bi se njun otrok čim več naučil, da bi bil čim boljše vzgojen? Ne, takih staršev ni. Toda, brez truda ni uspehov. Vse življenje je napor. Ljubezen staršev do svojih otrok zato naj ne bo »slepa« ljubezen, ki s poljubi umiva otroka in ga brani pred vsako sapico. Pomisliti moramo tudi na to, da ima svoje vzgojne vplive na otroka vse okolje — prijatelji, cesta, gozd, kino itd. Zato bi jih naj dom obvaroval pred slabimi vzgojnimi vplivi. Le tako upamo, da se nam bodo naše želje izpolnile.

Vzgajati in učiti ni lahko. Vem, da se naši učitelji v polni meri zavedajo, da njihovo delo ni enostaven posel. Le eno je važno. V tem novem šolskem letu naj bi se vzbudil in ukrepil čut odgovornosti. Odgovornost pred starši, pred družbo za učno vzgojno delo naj nas pri delu v tem novem šolskem letu, ko polagamo širše in bolj sodobne temelje splošnemu izobraževanju in oblikovanju našega mladega rodu. Naše posebne skrbi pa naj bodo deležni oni učenci in dijaki, ki ne uživajo toplote materine ljubezni. Te ljubezni jim v celoti ne moremo nadomestiti, a čutiti morajo, da jim skušamo nuditi to, kar jim ni bilo dano.

Za vzgojo in pouk naših otrok je odgovorna celotna naša družba. Zato upamo in želimo, da bodo organi družbenega upravljanja — šolski odbori in sveti za šolstvo podvojili svojo skrb in prizadevanje za uspešno delo na naših šolah. Napori in skrbi ljudske oblasti za šolo so velike, bodo pa še večje, ko bodo to dopuščale možnosti. Da te žrtve ne bodo zaman, je potrebno, da učenci in dijaki s pomočjo učiteljev in staršev vestno opravijo svoje delo. Le tako, ob složnem delu vseh činiteljev nam bo lepši jutrišnji dan.

Bela Horvat

Urade in zavode vseh vrst

vabimo k naročilu nove ilustrirane revije **»Sodobna pisarna«,** ki bo pri nas novost za propagando in organizacijo moderne tehnike pisarniškega poslovanja. Revija bo v veliko korist vsem pisarniškim uslužbencem in tudi vodilnemu osebju. Če niste dobili prospekta, pišite na našo upravo, Ljubljana, Gosposka 12

O-838

Bralci in mi

SOBOŠKA KRONIKA

Poroke, rojstva in smrti od 14. do 21. septembra 1957.

Poročili so se: Karel Poredoš, kurir in Marija Mencigar, gospodinja, oba iz M. Sobote; Alojz Smej, mesarski pomočnik in Terezija Bencak, šivilja, oba iz M. Sobote.

Rodile so: Anica Gider iz Radenc, dečka; Rozalija Tot iz Gančan, dečka; Marija Pavel iz Polane, deklico; Angela Vogrin iz Bogojine, dečka; Joka Kolbl iz Cvena, deklico in Ana Skalič iz Lipe, deklico.

Umrli so: Marija Mörec iz M. Sobote, stara 76 let; Marija Domanjko iz Babinec stara 40 let; Franc Gamzer iz Nasove, star 57 let in Franc Karba iz Ključarovec, star 76 let.

Direktorje in ostale predstojnike uradov, gospodarskih in družbenih organizacij vseh vrst

opozarjamo na novo ilustrirano revijo **»Sodobna pisarna«**, ki bo v znatni meri pripomogla k izboljšanju vašega pisarniškega poslovanja. Pestra in zanimiva vsebina bo vse vaše uslužbence, tudi vodilne, prijetno presenetila in zadovoljila. Plačilni pogoji so zelo ugodni. Če niste dobili prospekta, ga zahtevajte pri naši upravi: Ljubljana, Gosposka 12.

Poljske miši

Poljske miši prizadenejo našim poljskim in vrtnim rastlinam marsikatero leto ogromno škodo. Oklestijo dozorevajoča žita na polju, žro krompir in korenje na polju, grizejo korenine travam po travnikih.

Proti poljskim mišim moramo nujno nastopiti v skupnih zatiralnih akcijah, zlasti na obsežnih poljskih ravnicah.

Prvi dan skupnega pohoda zamašimo s peto, kijem ali brano vse mišje luknje. Naslednje dni položimo v vse na novo odprte rove po 10 do 15 zastrupljenih pšeničnih zrn (glodarin zrna, zelio zrna) z žlico ali s posebno vlagalno puško, ali pa rove zadimimo z dimečimi naboji (hora patrone, expres patrone).

Zatiralne akcije izvajamo pozno v jeseni ali zgodaj spomladi, ko mišim primanjkuje hrane in so oslabljene od zimovanja.

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR
Kmetijska inšpekcija
D-834 MURSKA SOBOTA

Najdena so bila naslednja dvokolesa:

moško dvokolo štev. 1544557 brez znamke, staro, r , brez pedalov, brez luči in zvonca v zelo slabem stanju in moško dvokolo znamke »Kvalitet Ratt«, štev. 56785 v zelo slabem stanju.

Kolesa so v skladišču Tajništva za notranje zadeve M. Soboti in jih lastniki lahko dobijo v sobi št. 3

D-837

Mladinski aktiv na gimnaziji v M. Soboti je uspešno opravil svojo nalogo

Obširni načrt za bodoče delo

Mladinski aktiv soboške gimnazije je imel pred kratkim letno konferenco. Iz raznih poročil je bilo razvidno, da je mladina v minulem šolskem letu krepko prijela za delo in žela lepe uspehe, čeprav je javnost o tem le malo zvedela, ker je pač že sam značaj dela tih, skromen in ne prenaša kričavosti, zahteva pa vztrajnega, potrpežljivega dela.

Vsi krožki in sekcije so bili zelo razgibani, posebej pa je treba omeniti lep uspeh mladinskih delovnih brigad na cesti Mačkovci—Petrovci in pa znanstveno delo marksističnega krožka, ki je poleg reševanje problemov pojavljajočih se med člani, bil vedno na tekočem glede svetovnih dogajanj.

Za bodoče delo je letna konferenca sprejela mnogo sklepov in napotkov, ki se pa večinoma vežejo na nadaljevanje dela v minulem letu. Dijaki višjih razredov so sprejeli obvezo, da se bo vsak udejstvoval vsaj v enem krožku, sekciji ali skupini.

Dramatska skupina bo v letošnjem šolskem letu naštudirala dvoje del, s prvim nameravajo na oder še pred novim letom, a z drugim v začetku pomladi. Marksistični krožek bo z isto temeljitostjo kot lani nadaljeval delo po postavljenem programu. Prirodoslovni krožek se ponaša z lepo tradicijo in bo v tem smislu tudi nadaljeval, vsaj sklepi konference so taki. Šahisti bodo imeli redne šahovske ure, kjer se bodo pripravljali na številna tekmovanja in na kvalifikacijski turnir na gimnaziji. Na fizkulturnem področju bodo zastopane vse panoge telovadbe in športa s tekmovanji vred. Dijaki — višješolci bodo nudili pionirjem vso pomoč pri njihovem udejstvovanju v raznih krožkih. Zelo razveseljiv je tudi sklep konference, da bodo v prihodnjih počitnicah zopet krepko prijeli za delo na cesti Mačkovci—Petrovci in sicer kot močna samostojna brigada.

Ob koncu še to. Soboška gimnazija ima odličen mladinski mešani pevski zbor kot le redko katera gimnazija in je našemu občinstvu že prav dobro znan.

Pisarniške uslužbence in vodilno osebje vseh uradov, zavodov, gospodarskih in družbenih organizacij

vabimo, da naročijo revijo

»Sodobna pisarna«,

ki bo s pestro vsebino pomemben pripomoček za pisarniško poslovanje. Revija bo prinašala zanimive članke in razprave o moderni tehniki pisarniškega poslovanja, o racionalizaciji in mehanizaciji dela, posebej tudi o strojepisni in stenografski spretnosti. Revija bo bogato ilustrirana in bo edina te vrte v naši državi. Zahtevajte brezplačni prospekt: Uprava revije »Sodobna pisarna«, Ljubljana, Gosposka 12

O-838

Razkužujmo semena

Trde sneti so najbolj razširjene bolezni žita, zaradi katerih moramo seme razkužiti. Napadene pšenične, ječmenove in ovsene rastline nimajo normalnih zrn. Namesto njih so zrna polna črnega prahu, ki ga sestavljajo glivni trosi. Taka snetjava zrna se zdrobijo pri mlačvi in črn prah se oprime zdravih zrn. Ko seme posejemo, vzkalijo tudi trosi snetjavosti na površini semena in njihovi kalčki prodro v mlade žitne bilke, da vzporedno z njimi rastejo v njihovi notranjosti do mladih novih klasov oziroma metlic, ki jih spet napolnijo s snetjavimi zrni.

Preden seme posejemo, ga moramo razkužiti z živosrebrnimi razkužili (Ceresan, Germisan, Abavit, Agrosan itd.): s suhimi razkužili tako, da prašek v posebnih vrtljivih bobnih ali sodčkih pomešamo s semenom ali pa seme namakamo pol ure v raztopini mokrega razkužila oziroma poškropimo seme s to raztopino.

Za suho razkuževanje (v razkužilnih bobnih) s pripravki: Agrosan, Tillex, Ceresan, Duphar, Fusariol, Abavit in sl. potrebujemo za pšenico, ječmen in rž 200 do 300 gr., za oves 300 do 400 gramov razkužilnega praška na 100 kg semena.

Vsi živosrebrni pripravki so zelo strupeni. Ko razkužujemo, ne smemo prahu vdihavati, da se ne zastrupimo. Razkuženega semena nikakor ne smemo uporabiti za prehrano ljudi ali domačih živali.

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR
Kmetijska inšpekcija
D-834 MURSKA SOBOTA

POZDRAV VOJAKOV IZ VOJNE POSTE 1552 BEOGRAD

Pozdravljajo starše, brate, sestre, sorodnike, dekleta, fante, znance in bralce pomurskega vestnika: Janez Vogrinec iz Radgone, Ivan Mir iz Radgone, Alojz Kovačič iz Radgone, Jožef Makovec iz Razkrižja, Janko Lah iz Mote, Martin Stajnko iz Gresovščaka, Stefan Kovačič iz Kroga, Jožef Purgerl iz Lenarta.

Vsi, ki se zanimate za sodobno organizacijo in tehniko pisarniškega poslovanja,

pišite po brezplačni prospekt za novo ilustrirano revijo **»Sodobna pisarna«** na naslov uprave: Ljubljana, Gosposka 12

O-838

POMURSKA NOGOMETNA LIGA

V drugem kolu pomurske nogometne lige se bosta srečali v nedeljo, dne 29. septembra 1957., moštvi

Nafta II : Sobota II.

Igrišče NK Nafta Lendava.

Pričetek tekme ob 14. uri.

Sodi: Gerenčer.

Službojoči: Siftar.

ZDRAVSTVENA DEŽURNA SLUŽBA

Nedelja, 29. novembra 1957.

Dr. Lea Talanyi — Pfeifer, stanuje v Krekovi ulici.

Ordinira od 8. do 12. ure v splošni ambulanti, v nujnih primerih popoldne in ponoči na stanovanju.

PROSTOVOLJNI KRVODAJALCI

od 17. do 22. septembra 1957.

Štefan Tivadar iz M. Sobote, petič; Jolanka Kranjec iz M. Sobote, četrtič; Bela Belinger, četrtič; Anton Režonja, četrtič; Alojz Celec, tretjič, vsi trije iz bolnice v M. Soboti; Jožef Cipot iz Polane, drugič; Štefan Debelak iz M. Sobote, drugič; Gizela Kučen iz Salamenec, drugič; Matilda Fras, Pepca Kovačič, obe iz Hrastja—Mote; Koloman Granfol iz M. Črnc in Geza Sraj iz Prosenjakovec.

OKRAJNA GASILSKA ZVEZA v M. SOBOTI obvešča

Tromesečna poročila: Pozivamo vsa društva, da do konca tega meseca skličejo seje upravnih odborov ter na teh sestavijo tromesečna poročila, ki naj bodo točna in popolna. Rok za dostavo OBGZ je 1. oktober 1957.

Gasilski koledarček 1958: Pozivamo vsa PGD, da pričnejo z zbiranjem naročil za gas. koledarček 1958. Cena koledarčku je ista kot do sedaj. Zbrana naročila je poslati OBGZ do 15. oktobra 1957.

Iz pisarne OGZ

Najdena so bila naslednja dvokolesa:

moško dvokolo, črne barve št. 116366, moško dvokolo štev. 1398207, moško dvokolo znamke »Rio«, štev. 49578, moško dvokolo znamke »Extra«, štev. 97513, moško dvokolo črne barve brez znamke in brez številke, žensko dvokolo znamke »Partizan«, štev. 125922, moško dvokolo brez znamke in brez številke, moško dvokolo znamke »Extra«, štev. 164418, 1 moško dvokolo znamke »Diamant«, štev. 977224, moško dvokolo brez znamke in številke in okvir moškega dvokolesa sive barve, štev. okvirja C-107147.

Kolesa so v skladišču Tajništva za notranje zadeve M. Sobota in jih lastniki lahko dobijo v sobi št. 11.

D-833

Narodna banka FLRJ, podružnica Murska Sobota

razpisuje mesto

KREDITNEGA REFERENTA

pod naslednjimi pogoji:

1. Dovršena srednja šola z maturo
2. Praksa v računovodstvu gospodarskih organizacij

Nastop službe takoj ali po dogovoru

Sprejet interesent bo moral v svrho izpopolnitve absolvirati 6-mesečno kreditno šolo v Arandjelovcu. (Stroški bremene Narodno banko).

Plača po Uredbi, dopolnilna plača in položajni dodatek po Pravilniku o dopolnilnih plačah, položajnih dodatkih in nagradah uslužbencev Narodne banke FLRJ

Pismene prošnje je dostaviti na gornji naslov

Natančnejša pojasnila lahko dobite pri podružnici Narodne banke v Murski Soboti D-836

KMETIJSKA ZADRUGA z o. j. MARTJANCI

razpisuje eno delovno mesto

RAČUNOVODJE

Pogoji: strokovna izobrazba v knjigovodstvu z večletno prakso v samostojnem knjigovodstvu. Nastop službe 15. okt. oziroma 1. XI. 1957 Prošnje poslali na naslov: Kmetijska zadruga Martjanci do 15. 9. 1957.

ZIDANO GOSPODARSKO POSLOPJE NUJNO PRODAM.

informacije Pavič Marko »Kurivo«, Murska Sobota. D-847

4 delavce za živinorejo sprejme s 1. oktobrom ZKG Jarenina pri Mariboru D-839

DRUŽINSKO STANOVANJE iščem:

v M. Soboti ali bližnji okolici (2—3 km). Za nagrado dam 15.000 dinarjev. Naslov v upravi lista.

M-849

VREMENSKA NAPOVED za čas od 27. sept. do 6. oktobra

Okoli 27. sept. padavine z nenavadno močno ohladitvijo. V nadaljnjem poteku razjasnitev, sprva nevarnost slane, pozneje postopno topleje. Okoli 1. oktobra kratkotrajne padavine, nato zopet nekaj suhih, jasnih dni.

TEDENSKI KOLEDAR

Nedelja, 29. septembra — Mihael
Ponedeljek, 30. septembra — Jelka
Torek, 1. oktobra — Julija
Sreda, 2. oktobra — Miran
Četrtek, 3. oktobra — Viktor
Petek, 4. oktobra — Frančišek
Sobota, 5. oktobra — Marcel

KINO

MURSKA SOBOTA — od 24. do 26. sept. bomo predvajali v izrednih predstavah (skupinskih) sovjetski film: »Ljič Lenin« po enotnih cenah 30 dinarjev. Od 27. do 29. septembra ameriški film: »Mož s pištolo. Od 1. do 2. sept. francoski film: »Casimir«.

KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU — 28. in 29. mehiški film: »Poslednja želja«. 2. oktobra ameriški film: »Žrtvovani«.

LENDAVA — od 27. do 29. septembra italijanski zabavni film: »V znamenju Venere«.

BELTINCI — 28. in 29. septembra italijanski film: »Villa Borghese«.

SLATINA RADENCI — 29. in 30. septembra francoski film: »Vaš zvesti Blek«.

GORNJA RADGONA — 28. in 29. septembra ameriška drama: »Houdini«.

VERŽEJ — 28. in 29. septembra ameriški barvni film: »Karneval v Texasu«.

VELIKA POLANA — 29. septembra ameriški film» Ogolela džungla«.

MALI OGLASI

VEČ SEJALNIKOV nemške, angleške in domače znamke 12—14-cevnih. Kosilnice, slamoreznice, stiskalnice, mlinsko opremo, elektromotorje, stabilne pogonske motorje in traktorje ter 1 motorno kolo NSU 200 v odličnem stanju, vse po ugodni ceni proda: Realitetna agencija Murska Sobota, Titova 11.

MOTOR 250 ccm, znamke »Gillera«, v dobrem stanju, za 120.000 din prodam. Mirko Žalar, Žerovinci 3, p. Ivanjkovci. M-840

POSESTVO 6,5 ha zemlje, ki je vse okrog hiše, od tega 2 ha orne zemlje, 1 ha travnika, 0,5 ha sadovnjaka, 0,06 ha vinograda in 3 ha gozda, ki ni izsekan in v katerem je les za stavbene svrhe ter za žago, ugodno prodam. Hiša z gospodarskim poslopjem je zidana, krita z opeko ter v dobrem stanju, 10 minut od državne ceste. Cena z inventarjem in premičninami skupaj 1,600.000 dinarjev. Plačljivo do konca leta 1960. Šimon Šantl, Godemarci 34, p. Bučkovci. (Mala Nedelja). M-841

SREDNJE STANOVANJE v centru Domžal zamenjam za enako v M. Soboti. Naslov v upravi lista.

GOSTILNIŠKO TOČILNO MIZO z garnituro za pivo, srednje velikosti, dobro, ohranjeno, prodam. Ferenci Helena, Lendava Partizanska 85. M-846

»TOBI« STEDILNIK, dobro ohranjen, poceni prodam. Naslov v upravi lista.

Trgovsko podjetje na veliko »Potrošnik« v Murski Soboti

sprejme v službo

VAJENCA

za skladišče tekstila

Nastop službe takoj

Prošnje dostaviti na upravo podjetja

Šofer B-kategorije išče službo

za osebni ali tovorni avto

Sprejmem tudi službo traktorista za »Steyer« ali »Unimog« — pod »Stalen«

Ernest Tanacek G. U. Kočevje

Iščem visokokvalificiranega STRUGARJA, sposobnega za samostojno delo. Plača po dogovoru, stanovanje za samce preskrbljeno. Rajbar Ludvik, avtomehanik, M. Sobota, Trg zmage 3. D-848

Kmetijsko gospodarstvo Lendava

sprejme v službo

kvalificirane in polkvalificirane pletarje

Nastop službe takoj. Plača po tarifnem pravilniku.

POMURSKI VESTNIK

Izdaja Časopisno in založniško podjetje »Pomurski tisk« v Murski Soboti — Direktor in odgovorni urednik Dragan Flisar — Uredništvo: Murska Sobota, Trubarjev drevored 3/II. — Telefon 138. Uprava in oglasni oddelek: Murska Sobota, Trubarjev drevored Tel. 53 — Naročnina: četrtletna 100, polletna 200, celoletna 400 dinarjev — Rokopisov ne vračamo in ne odgovarjamo zanje — Tekoči račun pri Komunalni banki v M. Soboti št. 64-KB-1-2-365 — Tisk Pomurske tiskarne v M. Soboti.

MOŽ Z NEVARNIM SMEHLJAJEM

EDGAR WALLACE 30

Zaradi dekleta si Simon Torrington ni delal skrbi. Tik pred begom so ji dali spet injekcijo in zdaj ni mogla prekrižati begom, so ji dali spet injekcijo in zdaj ni mogla prekrižati njunih načrtov. Edina resnična nevarnost je bil samo njegov brat, katerega je zdaj iskala vsa Anglija. Toda niti za hip ni pomislil, da bi ga pustil na cedilu. Vedel je, da je povezan z njim v dobrem in slabem in sklenil je braniti njegovo življenje prav tako kot svoje.

Cesta se je vzpenjala na obronek griča, Simon Torrington je skušal to ovinkov polno cesto prevoziti s čim večjo hitrostjo. Čutil je, kako postaja vozilo v njegovih rokah vedno bolj podobno živemu bitju. Bil je dober vozač in veselilo ga je da ga avtomobil tako uboga.

Nenadoma je razsvetila nočno nebo magnezijeva raketa. Simon Torrington se je zdrznil, ker je vedel, kaj to pomeni: policija je zaprla promet na vseh cestah in preiskuje vsak avtomobil. Raketa je dala najbližji kontrolni postaji navodilo, da so opazili sumljiv avto in da ga je treba zadržati.

Simon Torrington nikdar v življenju ni poznal občutka strahu. Moril je, ne da bi se zaradi tega bal kazni. Toda zdaj se je plazil po njegovem hrbtu leden občutek strahu in njegove roke so se začele tresti. Spet se je zasvetila raketa.

Avto se je približal koncu ceste, ob kateri je stalo nekaj hiš. Skrajni čas je bil, da je potegnil zavoro. Simon Torrington je pritisnil zavoro, toda začutil je, da ga ne uboga. Poskušal je spraviti avto v ovinek, toda za to je bilo že prepozno.

Torrington je v hipu razumel položaj. Poskušal je ustaviti avto za vsako ceno in pritiskal je na vse zavore. Potegnil je ročičo ročne zavore in stopil z vso močjo na pedal nožne zavore.

Počasi, neskončno počasi pa je privozil okrog ovinka traktor s prikolico, črno pobarvan, nizek nestvor. Za njim — na vedno temnejšem nebu — pa se je zasvetila tretja raketa.

Simon Torrington ni izgubil živcev, pač pa oblast nad svojimi rokami: zdelo se mu je, da so mu nenadoma otrpnile. Še vedno je zaviral avtomobil, toda obenem je že vedel, da bo zavozil naravnost v sredino traktorja, ki je bil še vedno na ovinku.

Za njegovim hrbtom je zadonel krik. Njegov brat je spoznal strašno nevarnost in kričal na pomoč.

Ostajalo je še eno upanje: če bi traktor dovolj hitro prevozil ovinek, bi še lahko šel mimo njega. Toda zdaj se mu je zazdelo, da sploh stoji . . .

Zavrta kolesa avtomobila so začela drseti, avto je poskočil s stranjo proti traktorju. Naenkrat so Torringtona spet ubogale roke: v zadnjem trenutku je skušal zaviti mimo njega. Toda zdaj se mu je zazdelo, da sploh stoji . . .

Toda bilo je zaman. Motor je divje zahrumel, steklo se je zdrobilo, pločevina je zahreščala in iz avtomobila je šinil plamen. Zadnje, kar je Simon Torrington še videl, je bil prestrašen obraz traktorista . . .

Glavni inšpektor Falmouth je sicer slišal, kaj mu je pravil traktorist, toda komaj se je zmenil za njegove besede.

»Vozil sem zelo previdno in na pravilni strani ceste,« je pojasnil mož, »sicer pa lahko preiščete sledove koles. Zelo previdno sem vozil, zelo previdno, kajti na prikolici sem imel tovor. Takrat pa je nenadoma pridivjal. Poizkušal je vse, zaviral je, hotel je priti okrog ovinka, toda nič mu ni pomagalo. Tako se zgodi, če ljudje tako neumno divjajo. Jaz nisem kriv za nesrečo.«

»Ne,« je odvrnil Falmouth. »Vi niste krivi.« Še vedno si ni upal postaviti vprašanja, ki je odločalo o njegovem bodočem življenju. Takrat pa je stopil zdravnik k njemu.

»Oba sta mrtva,« je dejal. »Simon Torrington si je zlomil lobanjo, njegov brat pa je živ zgorel v avtomobilu. Dekle je vrglo iz vozila, morda je sama odprla vrata. Morebiti bo ostala pri življenju. Toda pri tem trčenju bi to bil čudež!«

Falmouth je srtmel s široko odprtimi očmi v zdravnika.

»Morda . . .« je zajecljal, »bo ostala pri življenju . . . Čudež . . .«

Dr. Following ga je začudeno pogledal.

»Da,« je dejal. »Seveda moramo računati z notranjimi poškodbami, toda če ne bodo pretežke . . .«

S škripajočimi zavorami je rešilni avto obstal na kraju nesreče. Grace Singleton so položili na nosila in jo dvignili v avto.

Glavni inšpektor je stal še vedno kot pribit. »Čudež . . .« je ponovil.

*

»Bil je res čudež,« je dejal David Falmouth Grace. Sedela sta v »Grand Alliance«, pri isti mizi, pri kateri sta prvič govorila. V kristalni vazi se je šopiril ogromen šopek vrtnic.

»Da, bil je čudež,« je odvrnila Grace. »Če se spomnim vsega tega, se mi zdi kot strašen sen. Kako sploh morejo živeti ljudje, kakršen je bil Simon Torrington.«

»Taki živijo bolje kot mi,« je odvrnil Falmouth. »Sicer pa, ali že veš, da je bil Simon Torrington poročen? Ženo je pustil v Sidneyu.«

»Ali bi konec koncev bila moja poroka še veljavna,« ga je vprašala Grace.

Falmouth je odločno zmajal z glavo.

»Seveda ne. Pozanimal sem se že za to. Arthur Torrington ni imel več pravice, da bi se poročil.«

»Arthur Torrington! Če se le spomnim, kako sem mu zaupala! Zdi se mi, da sem ga celo nekoliko oboževala!« Grace se je stresla. »Ali bom lahko še kdaj pozabila na minule tedne?«

»Toda, toda!« jo je miril Falmouth. »Saj si še mlada, Grace, in vse življenje je še pred teboj! Zdaj boš lahko uživala — saj si bogata.«

»Uživala!« je zaničljivo odvrnila. »Bogata . . . če samo pomislim na bodočnost —«

Ni izgovorila stavka do konca in nekaj časa sta oba molčala. Ona je opazovala snežnobel namizni prt, on pa je gledal v kristalno vazo, kot da bo odkril v njej nekaj neskočno pomembnega. Končno je vzdihnila: »Najraje od tega denarja ne bi vzela niti pennyja. Prinesel je toliko nesreče.«

»To bi storil tudi jaz na tvojem mestu,« je naglo odvrnil. Pozorno ga je pogledala.

»Zakaj?«

Okleval je z odgovorom in videti je bilo, kako mu je težko govoriti.

»Zato, da mi ne bi kdaj očitala, da sem te poročil zaradi denarja,« je končno dejal. »Življenje na moji strani — saj si si tako zamišljala bodočnost — ali ne?«

»Da,« je enostavno odgovorila.

Konec

V naslednji številki bo pričel izhajati

ljubezenski roman

Lajoša Zilahyja

»SMRTNA POMLAD«

SAHARA

med najbogatejšimi deželami na svetu

Francozi so v zadnjih letih vzdolž in poprek prevrtali vroči saharski pesek. To, kar so našli, jih je veselo presenetilo. Pokazalo se je, da so v Sahari skrite ogromne rezerve nafte in različnih rud. Najbolj oprezni znastveniki pravijo, da je pod saharskim peskom kake pol milijarde ton nafte. Drugi pa trdijo, da skriva Sahara več kot 2 milijardi ton tega »tekočega zlata«. Izračunali so tudi, da bi Sahara že v doglednem času lahko dajala po 50 do 60 milijonov ton nafte letno. To je toliko, kolikor porabijo Francija, Velika Britanija in Italija na leto.

Potemtakem utegne Sahara postati resen tekmec Venezueli in Srednjemu vzhodu, ki sta trenutno po proizvodnji nafte na prvem mestu v svetu. Nekateri celo pravijo, da jih po tem prirodnem bogastvu še daleč prekaša.

Prvi, ki je odkril, da se v Sahari skrivajo ogromne rezerve nafte in rud, je bil Francoz Conrad Kilian. Njegov oče je bil znan geolog, sin pa je nadaljeval njegovo delo. Kilianova saharska pustolovščina se je začela leta 1921. Takrat se je nek švicarski zakonski par odpravil iskat v Saharo smaragde. Iskal je mladega geologa in Kilian se je prijavil. Toda kmalu se je sprl s svojimi gospodarji in začel raziskovati Saharo na svojo roko. Sedem let je porabil za to in napravil nekaj zelo važnih geoloških odkritij, ki so dotlej precej neznano Saharo približale širši javnosti. Med drugim je takrat tudi trdil, da je v Sahari petrolej. Toda nihče mu ni verjel. Znanstveniki so ga zaradi tega zasmehovali.

Druga svetovna vojna je prekinila Kilianovo raziskovanje Sahare. Nemci so ga ujeli in do 1942 je bil v ujetništvu. Potem se je spet odpravil v Afriko. Leta 1943 je odkril neko skupino, ki je na skrivaj iskala neke strateške surovine v Sahari. Prijavil jo je, toda to ga je veljalo glavo. Kmalu zatem je težko zbolel. Zdravniki so ugotovili, da je bil zastrupljen z nekim berberskim mamilom in da ne more upati na ozdravitev. Vendar je živel še do leta 1948, ko je umrl v norišnici. Pred smrtjo pa je deponiral pri Francoski akademiji zapečaten ovitek, v katerem so bila zapisana vsa njegova raziskovanja. Takrat so ovitek evidentirali pod številko š2-494 in nihče ni vedel, da je vreden milijarde frankov. To so bili dokumenti o petroleju v Sahari.

Šele zdaj so se Francozi spomnili na »norca« Kiliana in se mu nameravajo oddolžiti. Med tem pa po Sahari že križarijo številne ekspedicije in po Kilianovih stopinjah ugotavljajo vedno večja skrita bogastva te puščave.

Toda še preden so začeli črpati saharsko nafto, so se začeli zapletljaji. Francija nima dovolj denarja, da bi začela tako ogromno delo. Saharska nafta ni blizu železniških prog in cest kot v Venezueli niti blizu morja kot na Arabskem polotoku. Ekspedicije so morale prevoziti več sto in celo tisoč km po najtežavnejšem terenu, da so prišle do nahajališč. Misliti bo treba na posebne puščavske ceste in železnice, na težke pogoje dela itd. Toda kapitala ne bo manjaklo. Ponudile so že velike ameriške, angleške ter nemške bančne in petrolejske družbe, ki si obetajo od saharske nafte velike dobičke.

Francozi pa morajo misliti še na en važen činitelj — na afriška ljudstva, ki naseljujejo to ozemlje. Brez dvoma tudi francoski interesi v Sahari narekujejo Franciji tako togo in surovo politiko v Alžiru. Alžirci so odgovorili med drugim tudi s tem, da so zažgali petrolejsko polje pri Edjeli, prvo v Sahari. Vsekakor prebujajoči se afriški narodi niso voljni prepustiti tako ogromno bogastvo svoje zemlje tujemu kapitalu.

Ne glede na vse te zapletljaje je pa pomeni odkritje nafte in rudnih bogastev v Sahari za to brezplodno puščavo začetek nove dobe.

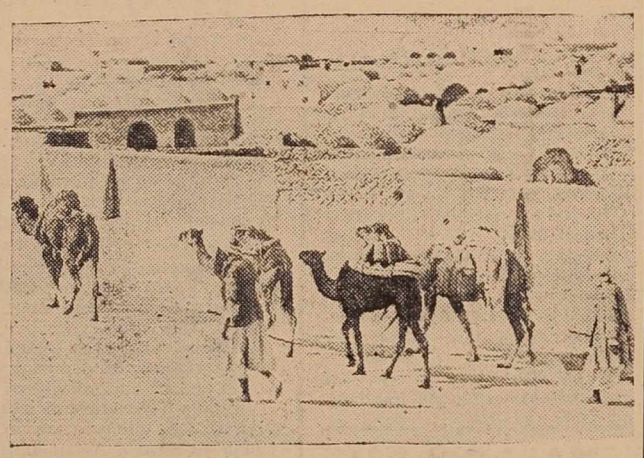

Kamele v Sahari

Ostalo mu je še samo 500 dni življenja

Zakaj John Godfrey vsako jutro sam utrga list s koledarja — Včasih je bil eden najslavnejših ameriških pilotov — Bolezen, proti kateri ni pomoči.

John Godfrey ni neznano ime v Ameriki. To je bil eden najbolj znanih in proslavljanih pilotov za časa druge svetovne vojne. Bil je eden redkih, ki mu je uspelo pobegniti iz nemškega ujetništva in se prebiti nazaj v domovino. Pobegnil je iz taborišča v Nürnbergu, se prebil do Pariza, potem pa do Bresta, odkoder so mu člani francoskega odporniškega gibanja pomagali priti na angleško ladjo. John Godfrey je v 58 zračnih bitkah z nacisti ostal zmagovalec. Sovražnika, ki ga je zdaj napadel, pa ne more premagati. John Godfrey je obsojen na smrt, čeprav ga ni obsodil noben sodnik.

Profesorji univerze Columbia so mu povedali resnico: živel bo samo še okrog 500 dni ali okrog 17 mesecev. Obolel je namreč za amiotropsko lateralno sklerozo, proti kateri doslej še niso našli zdravila. Ta bolezen povzroča paralizo, ki se širi dotlej, dokler ne otrpne tudi srčna mišica.

Po prihodu iz vojne se je Johnu zdelo, da je nastal zanj čas mirnega in srečnega življenja. S svojo mlado ženo in dvema sinovoma se je naselil v lepi vili v Mainu. Toda nekega dne ga je kot strela z jasnega zadela nesreča. Naenkrat ni mogel več stopiti na nogo Pomislil je na otroško paralizo, toda zdravniki so mu povedali, da je še huje.

Bolezen je naglo napredovala. Kmalu je John lahko sedel samo še v bolniškem vozičku. Toda še vedno je verjel v rešitev. Z ženo sta obiskala vse najbolj znane specialiste,

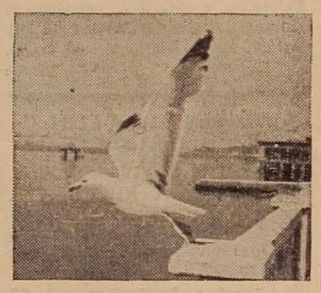

GALEB

dokler mu zdravniki z univerze Columbia niso povedali, da ni rešitve.

Od takrat John Godfrey sam trga liste s koledarja. Vsak odtrgani list pomeni zanj en dan življenja. En dan manj od petstotih, ki so mu še ostali. Vendar John ni klonil. Vedno je vedro razpoložen. Morda pa on in njegovi domači še vedno globoko v srcu upajo, da se bo našla rešitev. Morda v kakšnem laboratoriju že nekdo išče zdravilo za to bolezen? Morda jo bo našel še pravočasno za Johna Godfreya? Kdo ve? V današnji medicini se dogajajo čudeži. John Godfrey je tolikokrat prevaral smrt, da upa, da jo bo prevaral še tokrat.

Tragedlja v Blacpoolu

Prvi kopalec na plaži v Blackpoolu je nekega jutra prestrašen odskočil, ko je zagledal trupli neznanega moškega in ženske, ki ju je naplavilo morje. Obvestil je policijo, ki je ugotovila, da sta to 46-letni Andrew Marshall in njegova 37-letna žena Elise. Groza pa je bila še večja, ko so zvedeli, da sta zakonca pred smrtjo zastrupila svoje tri hčerke Sandro, Yvonne in Moiro, stare 10, 9 in 5 let. Odprla sta plinsko cev in zadušila speče deklice, ki niso niti slutile, kako strašno usodo so jim namenili starši.

Andrew Marshall je bil tkalec, njegova žena pa je od časa do časa pomagala v bližnji bolnišnici. V torek zvečer se je kot običajno vrnila z dela, v sredo pa sta se zakonca odpeljala z avtobusom v nekaj milj oddaljeno kopališko mestece Fleetwood. Od tam sta poslala pismo Elsini materi, v katerem ji sporočata, da bo našla v Marshallovi hišici deklice, »ki so mirno zaspale«. Poslala sta ji tudi ključ od hiše in jo opozorila, naj ne hodi sama tja.

Mati je takoj stekla na policijo v strahu, da se je zgodilo najhujše. In res, ko so policaji odprli vrata Marshallove hiše, so začutili plin. Šele, ko so zaprli plinske cevi, so našli tri mala trupla, »mirna in negibna«, kot so napovedali starši.

Kaj je dovedlo Andrewa in Elsie Marshall do tega stašnega koraka? Neki sosed je povedal, kako je dan pred nesrečo dobil Marshallovo pismo, v katerem le-ta toži, da ne bo mogel vzgajati deklic v sedanjem negotovem svetu. Z ničemer pa ni omenil bodoče drame.

Ker to pismo ni osvetlilo vseh vzrokov tragedije, menijo, da sta bila zakonca Marshall verjetno blazna.

Smrt dobrega gospodarja

V Hrastju-Moti je te dni po daljšem bolehanju umrl napredni kmet, 60-letni Feliks Kolar. Ni bil samo dober gospodar, ampak tudi dober človek, ki je pomagal vsakomur, ki je pri njem iskal kakršnokoli pomoč. Teh pa ni bilo malo . . . V bivši Jugoslaviji se je zavzel za revne vinčarske družine. Pri njem so našli zavetje in kruh razni potniki in brezposelni. Kot zaveden državljan je redno in voljno izpolnil vse obveznosti do države. Trudil se je, da je dosegel na svojem urejenem gospodarstvu čim večje hektarske donose. V ta namen se je posluževal sodobnih agrotehničnih ukrepov.

Ni se zapiral vase, ampak je bil, v kolikor mu je dovoljevalo zdravje, dober svetovalec svojim sosedom in prijateljem. Bil je zaveden Slovenec, ki v okupaciji ni klonil. Kako priljubljen je bil pokojnik, je pokazal njegov pogreb preteklo sredo. Kljub slabemu vremenu se je zbralo na pokopališču na Kapeli, kjer so ga pokopali, veliko število njegovih prijateljev in znancev od blizu in daleč.

Ik.

Ustvarjene možnosti za širšo dejavnost društev

Občinska gasilska zveza Petrovci-Šalovci je nastala po združitvi prejšnjih treh občin in ima 20 društev s 637 člani. Da je bila ta združitev za napredek in delo društev pomembna, nam dokazujejo uspehi, ki so bili doseženi v razmeroma kratkem času dveh let. Pod novim vodstvom je delo posameznih društev zelo oživelo: redno imajo seje, število članov se veča, nabavljajo si pa tudi več orodja. V tem času so si kar štiri društva zgradila svoje domove, in sicer v Boreči, Martinju, Peskovcih in Neradnovcih. Sedaj si gradijo domove še v Stanjevcih in G. Petrovcih, a v Domanjševcih imajo vse pripravljeno za gradnjo. Tako bodo iz naših vasi izginile z vaškim zvonikom okrašene »kolibice«, v katerih so imeli ali pa še imajo gasilci shranjeno orodje.

Z novimi domovi, ki imajo vsi primerne prostore, je društvom omogočeno, da prenesejo svojo dejavnost na širše področje, in to s prirejanjem raznih predavanj, kulturnih prireditev, tečajev in pod., kar bo važen prispevek gasilske organizacije k napredku in preobrazbi naših vasi.

Kako je gasilska zveza Petrovci-Šalovci napredovala v zadnjih dveh letih, bo pokazal njen festival od 8. do 14. septembra. V tem času bodo imela društva razne prireditve v domačih vaseh, a glavna prireditev bo 14. septembra v Šalovcih. Nastopila bodo posamezna društva s kulturnim in športnim programom, gasilska zveza pa bo razvila tudi prapor, dar SZDL. Pomen festivala je poleg ostalega še ta, da bi se gasilci, ki še niso člani SZDL, vključili v organizacijo, ker bodo s tem izpolnjene zahteve statuta in naloge posameznega člana!

Libenico bodo regulirali

V Mali Polani so pred kratkim pričeli regulirati potok Libenico. Delo lepo poteka. Regulacija Libenice bo zelo velikega pomena, kajti ob dežju se je zbralo na zemljiščih obeh bregov precej vode, ki ni našla pravega odtoka.

Malopolančani pa imajo še eno željo: da bi regulirali tudi potok Črnec. Prizadevajo si, da bi Črnec regulirali od Pršovega mlina do Firesa. V tem delu se v Črncu nabira polno blata in šibja. Tam okrog so sami travniki in ko Črnec naplavi, uniči vso travo.

Upajmo, da se bo izpolnila tudi ta želja Malopolančanov.

Števek

Dragi starši!

Verjetno še niste pozabili tiste moreče skrbi, ki Vas je navdajala lani, ko je razsajala otroška paraliza.

Letos na srečo ni bilo verjetno tudi ne bo take epidemije, kot smo jo doživeli lansko leto. Zato pa lahko z gotovostjo računamo, da nam prihodnja poletja ne bodo prizanesla. Število obolenj za otroško paralizo namreč vendarle narašča. Lani smo bili do te bolezni še brez moči, letos pa imamo za borbo proti njej najmodernejše orožje — Salkovo cepivo, ki smo ga nabavili v Ameriki.

Gotovo se spominjate, koliko otrok nam je še pred nekaj leti pobrala samo davica. Danes te bolezni skoraj ne poznamo več. To pa na hvalo rednemu cepljenju in Vašemu razumevanju, ko ste v ljubeči skrbi dali svoje otroke cepiti. Že nekaj let pa zdaj zlasti otrokom grozi otroška paraliza ali poliomielitis, ki je še vse hujši od davice. Le izjemoma uspe bolnika s to boleznijo popolnoma ozdraviti. Potrebni so za to velikanski stroški in dostikrat tudi večletno zdravljenje. Zato je neprimerno bolje in tudi ceneje, da otroke pred tem obolenjem sploh obvarujemo, kot jih s cepljenjem obvarujemo davice. Cepivo proti otroški paralizi so iznašli pred nekaj leti in je danes že tako dovršeno, da ne povzroča otrokom nobenih težav, vendar jih pa zelo zanesljivo varuje paralize.

Zato se je naša ljudska oblast odločila in dala na razpolago velika finančna sredstva za nakup cepiva v ZDA. Tako bomo s cepljenjem tudi pri nas lahko začeli že to jesen, in to pri otrocih, ki so najbolj ogroženi. Vsak otrok bo cepljen trikrat. Prvič v oktobru, drugič v novembru in tretjič na pomlad. Vedeti morate, da Vam samo enkratno cepljenje še ne bo obvarovalo otroka pred boleznijo. Drugo cepljenje bo sicer dalo zadovoljive uspehe, res dobro pa ga bo poliomielitisa varovalo šele tretje cepljenje.

Če se torej odločite za cepljenje, morate z otrokom nujno na vsa tri cepljenja. Le v tem primeru lahko pričakujete, da Vam otrok ne bo zbolel za otroško paralizo. Varovalo ga bo cepivo, kakor varuje milijone otrok, ki so jih starši že pripeljali k cepljenju.

S to akcijo se bomo tudi mi uvrstili med najnaprednejše države, saj bomo s cepljenjem otroke obvarovali te bolezni, ki zapušča tako hude posledice.

Gotovo boste to naše sporočilo sprejeli z radostjo in velikim olajšanjem. Prepričani smo, da boste svoje otroke brez pomisleka pripeljali k cepljenju, saj vemo, da je njih zdravje obenem tudi Vaša največja sreča in zadovoljstvo.

Cepivo samo je povsem varno in neškodljivo, cepljenje pa prav nič boleče. Če bi v zvezi s cepljenjem želeli še kako pojasnilo, se obrnite na zdravnike v ambulantah in posvetovalnicah. Dali Vam bodo rade volje vsa potrebna pojasnila.

V prizadevanju za srečo Vaših otrok Vas lepo pozdravljamo

CENTRALNI HIGIENSKI ZAVOD
LJUBLJANA

TUDI TO SE ZGODI

TELEVIZIJA ODKRILA VLOMILCE

Trije ameriški gangsterji, ki so vlomili v neko banko, so se razveselili plena. Odnesli so 4 tisoč dolarjev. Toda to veselje je bilo prerano. Gangsterji niso vedeli, da jih je pri vlomu na skrivaj snemala televizijska kamera. Obraze gangsterjev so kmalu videli milijoni Amerikancev. Enega izmed gangsterjev je ta psihološki pritisk privedel do priznanja in kmalu so ulovili še ostala dva.

ČUDNA DEMONSTRACIJA

Nekemu upokojenemu šolskemu upravitelju ni šlo v račun, zakaj ventilacija v jedilnem vagonu vlaka, ki vozi na progi Pariz—Nica, ni v redu. Da bi učinkovito dokazal svoje nezadovoljstvo, se je slekel do golega. Šefa vagona pa to ni vrglo iz ravnotežja. Čudnemu demonstrantu je ponudil nekaj listov časnika »France Soir«, da je pokril svojo goloto. Čudna demonstracija in še bolj čuden »figov list«!

RIBA POKVARILA VODOVOD

V italijanskem mestu Doberdu pri Gorici se je pred kratkim pokvaril vodovod. Ker napake takoj niso mogli odkriti, studencev pa v tem kraju nimajo, so prebivalci morali začasno uporabiti za pitje in kuhanje — vino. Končno so odkrili napako. Velika postrv je prišla v vodovodno črpalko in jo zamašila.

TEMPERAMENTNI LJUBIMEC

Neapeljska policija je aretirala nekega starca, ki je v restavraciji napadel svojo 45-letno prijateljico in ji grozil, da jo bo zaradi nezvestobe umoril z britvijo. Na policiji so ugotovili, da ima ljubosumni ljubimec nič manj kot 104 leta.

AVTOMOBIL ZA KRAVO

Kolumbijski milijonar De Castro ima nenavadnega »konjička«. V svoji razkošni vili je dal urediti posebni apartman za najboljšo plemensko kravo, ki je odnesla že več nagrad. Milijonar sam vsako jutro popelje kravo s vojim »Cadillacom« na pašo.

SPREGLEDAL PO 50 LETIH

58-letni Jim Winnard je bil slep od osmega leta starosti. Pred kratkim pa je spet spregledal. Njegova mala vnukinja ga je v igri udarila z lutko po sencu. Čez tri ure je nenadoma vzkliknil sinu: »John, zdi se mi, da te vidim!« Prvič po petdesetih letih je spregleda..

Kače na strehi

Prebivalci hiče v ulici Jerka Ivančiča 31 v Splitu so bili neprijetno presenečeni, ko so se nekega dne po strehi njihove hiše začele plaziti kače. Bilo jih je precej. Najprej so vsi pomislili na strupene kače, toda pozneje se je izkazalo, da so nenevarne belouške. Nihče ni vedel, odkod se je naenkrat vzelo toliko kač. Potem so stvar pojasnili. Sosed je zbiral belouške, ki jih je prodajal nekemu nemškemu znanstveniku. Kače je spravljal v vrečo na podstrešju. Podgane so vrečo pregrizle in kače so pobegnile na streho.

4 metre visoka sončnica

Pri neki slaščičarni v Negotinu je zrasla sončnica, ki je visoka 4 metre in 20 cm. Vsi so se čudili. Slaščičar je pojasnil, da je njegova žena zalivala sončnico z vodo, v kateri je umivala posodo iz slaščičarne. V tej je vedno bil tudi raztopljen sladkor in ta je sončnici pripomogel do nenavadnega rekorda.

Smrtna nesreča v gramoznici

V gramoznici v Martinju že dalje čas kopljejo gramoz za cestno upravo v M. Soboti. Inšpekcija dela je že leta 1955, pa tudi lani, kopanje od spodaj v rov prepovedala, ker grozi vedno nevarnost, da se gornje plasti sesedejo. Kopati bi smeli le z vrha navzdol, ko so poprej že odstranili neuporabno zemljo. Teh navodil pa se 32-letni Rudolf Žekš in 44-letni Leopold Hül iz Grada nista držala in nesreča je bila tu.

V ponedeljek 16. t. m. popoldne sta zopet odšla na delo. Da bi šlo delo hitreje od rok in da bi nakopala čim več gromoza, sta kopala spodaj v rov. Ni pa še minilo četrt ure, ko je zgrmela na nju od dežja premočena zemlja pomešana s kamenjem. Žekša je popolnoma zasulo, Hüla pa le do glave. Hül se je kmalu sam izvlekel iz kamenja in zemlje, čeprav je imel desno nogo dvakrat zlomljeno. Njegovemu klicanju na pomoč so se hitro odzvali kmetje, ki so na bližnji njivi kopali krompir ter z naglico odkopali Žekša, ki pa je bil že mrtev. Debela in težka plast kamenja in zemlje mu je zdrobila glavo, zmečkala prsni koš in zlomila nogo. Nesrečni Rudolf Žekš zapušča ženo in dva majhna otroka.

Od leta 1953 je to že četrti primer, da je delavce zasulo pri izkopavanju gramoza ali peska. Nujno je, da so delavci pri takem poslu zelo previdni in da se strogo držijo predpisov, kako se mora odkop izvrševati, da ne bo več prišlo do takih tragedij.

Lasje so mu zrasli pri 104 letih

Arso Uzelac iz Doljan je že davno izgubil lase in je do svojega 104. leta bil popolnoma plešast. Zdaj pa so mu začeli spet rasti lasje in Arso je po dolgem času spet bil pri brivcu.

Nesreče in nezgode

Z motornim kolesom se je peljal in padel 27-letni Bela Franc iz Vaneče, zaposlen pri KZ Križevci in si zlomil levo nogo.

Desno roko si je z vrelim mlekom opekla še ne eno leto stara Majdica Gašpar iz Čepinec.

Hude poškodbe je dobila 10-letna Trezika Gačanovič iz Beltinec, ko ji je šlo kolo voza preko prsi.

Cirkularka je močno poškodovala desno roko 42-letnemu Jožefu Casarju, mizarju iz Strehovec.

Šipe na oknu je rezal 27-letni Jože Hanžel, elektromonter iz Ljutomera in si ob tej priložnosti prerezal žile na desnem komolcu.

S slive je padel 70-letni Anton Sovič iz Mote pri Ljutomeru in si zlomil roko.

Z lestvice je padel 61-letni Alojz Vogrinčič iz Gèrlinec in si zlomil levo roko v zapestju.

Od 22. do 29. septembra 1957

TEDEN BORBE PROTI TUBERKULOZI

V letošnjem tednu borbe proti TBC, ki je od 22.—29. 9., praznujemo desetletnico ustanovitve sekcije za borbo proti TBC pri organizacijah RK. Ta teden naj bo manifestacija vseh naših prizadevanj za zatiranje te nevarne in v Pomurju zelo razširjene bolezni.

Zadnja fluorografska akcija 1956-57 je odkrila izredno mnogo novih primerov tuberkuloze. Število bolnikov z aktivno pljučno tuberkulozo je izredno naraslo, tako da je sedaj registrirano v vseh dispanzerjih preko 1500 bolnikov. To število daleč prekaša republiško povprečje. Pri nas je 1100 bolnikov na 100.000 prebivalcev v republiškem povprečju pa je 250 bolnikov na 100.000 prebivalcev. Če pa prištejemo še nekaj tisoč bolnikov z inaktivno obliko tuberkuloze, potem vidimo, da je nujno potrebno napeti vse sile, da preprečimo širjenje te nevarne in zahrbtne bolezni, ki terja od skupnosti ogromna sredstva za zdravljenje.

V zadnjih letih se je tudi v Pomurju lepo razvila dispanzerska služba. Vsi štirje dispanzerji so dobro opremljeni, redno delajo in prebivalstvo jih zelo rado obiskuje. V lanskem letu so dispanzerji opravili preko 17.000 rentgenskih pregledov.

V tem tednu naj se sodelovanje med zdravstveno službo in protituberkuloznimi sekcijami še poglobi. Dosedanje delo protituberkuloznih sekcij naj se še bolj poživi. V vsaki občini naj se pri Obč. odboru RK ustanovi sekcija, ki naj prične nemudoma z delom. Precej dela še čaka na aktiviste RK, ki so voljni žrtvovati nekaj truda in časa v korist nesrečnim tuberkuloznim bolnikom. Te sekcije naj nudijo vso pomoč s svojimi aktivisti dispanzerski potronažni službi. Za take aktiviste bodo organizirani seminarji, na katerih se bodo usposobili za pomoč dispanzerskim partonažnim sestram pri urejanju socialnih razmer tuberkuloznih bolnikov, za zdravstveno prosvetljevanje, pri organizaciji raznih akcij itd.

-A-